

Diplomová práce

2018

Martina Šimandlová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Diplomová práce

**Milosrdenství jako poslání Písma svatého a jeho
naplnění v praxi křesťanského společenství**

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Brichcínová Th.D.

Autor práce: Bc. Martina Šimandlová

Studijní obor: Teologie služby

2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a všechny použité prameny uvedla v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím, aby práce byla uložena na Jihočeské univerzitě v knihovně fakulty teologie a zpřístupněna ke studijním účelům.

Poděkování:

Děkuji Mgr. Kateřině Břichcínové za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálních podkladů. Dále děkuji všem, kteří se ochotně zúčastnili dotazníkového šetření a bez kterých by tato práce nikdy nemohla vzniknout. Poděkování patří i mojí rodině a přátelům za podporu a modlitby nejen v čase psaní diplomové práce, ale po celé období studia.

Obsah

1. Vysvětlení klíčových pojmů.....	10
1.1 Milosrdenství.....	10
1.2 Písmo svaté.....	13
1.3. Křesťanské společenství.....	15
Křesťanství.....	15
Křesťanské společenství - církve.....	15
2. Milosrdenství ve svědectví Starého zákona	19
2. 1 Boží milosrdenství jako chesed.....	20
2. 2. 1 Smluvní ustanovení mezi Hospodinem a člověkem.....	20
2. 2. 2 Důsledky z nedodržení smlouvy	22
2. 3 Boží milosrdenství jako rachamím.....	26
Milosrdenství v příběhu krále Davida.....	29
2. 4 Boží milosrdenství v mudroslovných knihách SZ.....	33
3. Milosrdenství ve svědectví Nového zákona.....	35
3. 1 Milostí jsme vykoupeni.....	35
3. 2 Novozákonní verše a příběhy o milosrdenství	37
3. 2. 1 Novozákonní verše o milosrdenství	37
3. 2. 2 Novozákonní podobenství o milosrdenství	39
4. Milosrdenství v praxi života	43
4. 1 Dopady milosrdenství.....	43
4. 2 Postoj služebníka.....	46
4. 3 Skutki milosrdenství.....	46
Skutki tělesného milosrdenství.....	47
Skutki duchovního milosrdenství.....	47

5. Církevní denominace zkoumaného vzorku.....	48
5. 1 Církev římskokatolická	48
5. 2 Českobratrská církev evangelická	49
5. 3 Církev bratrská	50
5. 4 Církev adventisté sedmého dne	50
5. 5 Nedenominační křesťanské společenství.....	50
5. 6 Statistické rozložení religiozity českého národa	51
6. Cíle a hypotézy.....	53
6.1 Pracovní cíle:	53
6.2 Pracovní hypotézy:	53
7. Metodika	54
7. 1 Průzkumné metody	54
7. 2 Průzkumný vzorek	54
7. 3. Stanovené průzkumové otázky	54
7. 4 Zpracování průzkumu.....	55
7. 5Výsledky průzkumu.....	55
7. 5. 1Pohlaví respondentů	55
7. 5. 2 Věkové rozhraní respondentů.....	56
7. 5. 3Denominace zkoumaného vzorku	56
7. 5. 4Jaký termín podle Vás nejlépe vystihuje pojem milosrdenství?	57
7. 5. 5Biblický verš o milosrdenství.....	59
7. 5. 6 Myslíte si, že je Bůh milosrdný? Proč jste takového názoru, prosím uveďte zkušenost nebo důvod Vaší odpovědi.	63
7.5. 7 Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?	65
7. 5. 8 Proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství?	66
7. 5. 9 Myslíte si, že jsou ve vaší církvi k sobě lidé milosrdní? Jste s touto mírou spokojení?.....	67

7.5. 10 Zažil jste od někoho ve vaší církvi skutek milosti nebo jste jej pro někoho vykonal?	70
8. Hlavní výsledky dotazníkového šetření	72
9. Diskuze a ověření hypotéz	74
Hypotéza 1	74
Hypotéza 2	74
Hypotéza 3	75
10. Závěr.....	78
STUDIJNÍ LITERATURA A ZDROJE	79
SEZNAM TABULEK	83
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	84
SEZNAM PŘÍLOH	85
Abstrakt	86
Abstrakt v angličtině.....	87
Dotazník	88
2. Statistika věřících v církvích 2011 (David Václavík)	90

Úvod

Rok 2016 byl v Římskokatolické církvi vyhlášen rokem milosrdenství. Papež František se rozhodl vyzdvihnout tuto Boží vlastnost a posílit její potřebu v podvědomí křesťanů. Rok milosrdenství byl zaměřen na obnovu lidských srdcí, uvědomění si podstaty milosrdenství a zlepšení vztahů mezi lidmi. Je to jistě pozitivní změna vnášet do společnosti ducha milosrdenství a vzájemného odpouštění. Zvláště v době, kdy se naše kulturní prostředí vzdaluje svým křesťanským kořenům a staví do popředí spíše nemorální život směřující pouze k vlastnímu prospěchu.

Není náhodou, že podle statistik jsou v naší české společnosti věřící křesťané v menšině. Křesťanství se stává záležitostí několika jedinců, jejichž život může připomínat Izraelce ve vyhnanství. Stejně jako Židé žijící mezi pohany museli čelit nátlaku falešných náboženství a filozofií, musejí i dnešní křesťané odolávat smýšlení tohoto světa. Představa Boha v naší kultuře je mnohokrát popisována spíše jako něco než někdo. Více lidí vyznává víru v energie, věštění a magii než v křesťanského Boha. Často od tzv. ateistů slyším, že kdyby Bůh byl, jak by mohl dopouštět tolik zla? Vidím za touto otázkou spíše nepochopení Boží podstaty než úmyslné vyloučení Boží existence. Domnívám se, že kvůli všudypřítomnému utrpení a tíži života se vytrácí vnímání skutečného milosrdenství.

Jak se žije křesťanům v nekřesťanské společnosti, nezmalomyslněli vlivem okolní kultury? Kde v Bibli hledat oporu pro vědomí Božího milosrdenství a jaký smysl má milosrdenství? Z těchto otázek a pozorování začala vznikat moje práce. Prvním bodem, kterým se zabývá, je zdůvodnění Božího milosrdenství v Písmu svatém. Hlavním zdrojem pro hledání odpovědi je Bible, rozdělená na Starý a Nový zákon.

Kapitola o Starém zákoně objasňuje, co se ukrývá za hebrejskými slovy chesed a rachamím. Popisuje Boží jednání s Izraelci a zkoumá, zda se Bůh choval k Izraelcům milosrdně či nikoliv. V kapitole jsou uvedené biblické verše a jejich provázanost s praktickou částí. Námět kapitoly byl inspirován knihou od RNDr. Gabriely Vlkové - Bůh milosrdný, nebo trestající?

Třetí kapitola vychází z Nového zákona. Jejím motivem je objevení milosrdných skutků v životě Ježíše Krista jako Božího Syna. Kapitola pojednává o mesiášském úkonu spásy a popisuje projevy Božího milosrdenství na základě novozákonních Biblických příběhů. Motivem pro popis Kristových podobností byla kniha Milosrdenství od papeže Františka.

Následující část práce navazuje na shrnutí biblického poselství o konání skutků milosrdenství, které má být uplatňováno mezi lidmi. Hledá odpovědi na otázky, jaké ovoce

přináší prokázané milosrdenství a jak být dobrým služebníkem po vzoru Pána Ježíše. Poslední kapitola teoretické části se zabývá zkoumaným vzorkem respondentů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření.

Praktická část je sestavena s cílem odhalit postoj věřících křesťanů k Božímu milosrdenství a jejich názory na skutky milosrdenství. Pro tento záměr jsou sestaveny tři cíle a odpovídající hypotézy. Na základě cílů je vytvořen dotazník pro získání odpovědí. Prvním odpovídajícím cílem je zjistit, co si křesťané představují pod pojmem milosrdenství a co pro ně tento pojem vystihuje. Druhým bodem zkoumání je zjistit, zda křesťané považují skutky milosrdenství za dobré a proč tomu tak je. A poslední kladenou otázkou je zjistit, zda jsou křesťané spokojeni s mírou skutků milosrdenství ve svých církvích.

Celým smyslem šetření je odkrýt názory a postoje věřících křesťanů k pojmu Božího milosrdenství. Zjistit, zda vidí Boha skutečně milosrdně nebo převládá postoj k Bohu jako trestajícímu Otci, který dopouští utrpení. Z toho, jak křesťané nahlíží na Boha, vychází i jejich chování a zájem o druhé lidi. Pokud vidí Boha jako milosrdného, sami chtějí být milosrdní. Proto se práce zabývá i skutky milosrdenství mezi lidmi. Snaží se odkrýt, jaké skutky jsou skutečně praktikovány a zda jsou lidé s nimi spokojeni. V neposlední řadě nabízí pohled do křesťanských církví napříč denominacemi. Výzkum nebyl prováděn výhradně v jedné církvi, a proto je možné uvést i srovnání mezi katolickou církvi, kde proběhl rok milosrdenství, a ostatními církvemi.

Práce navazuje na některé myšlenky papeže Františka a teologa Ladislava Heryána. Pro zahraniční přesah byli zvoleni protestantští autoři, jako je Neil Anderson nebo Floyd McClung.

Teoretická část

1. Vysvětlení klíčových pojmů

Na začátku práce se podíváme na význam jednotlivých pojmů, které jsou klíčové pro náplň práce. Ústředním tématem celé práce je Boží milosrdenství. První část odhaluje a zkoumá tuto Boží charakteristiku v Písmu svatém. Druhá část se zaměřuje na projevy milosrdenství mezi lidmi v křesťanských společnostech.

1.1 Milosrdenství

Tento pojem nepatří zrovna do slovníku moderní doby. Při jeho zaslechnutí se mohou v lidech objevit různé představy. Jistě i fakt, že tato vlastnost je úzce spjata s křesťanským náboženstvím. Milosrdenství je předně charakteristickou vlastností Boha. O tom nám často svědčí i Písmo svaté. Hospodin a Ježíš jsou představováni jako milosrdné osoby, které milují a soucítí s člověkem.

Co však tento pojem vystihuje? Nejčastěji bychom jej mohli přirozeně spojit se slovem soucit, souznění či odpouštění. Pod tímto slovem se však skrývá mnohem více, milosrdenství může znamenat i věrnost nebo stálost. Jeho podstatu dobře vystihuje ve své bule i papež František:

„Milosrdenství je pro nás zdrojem radosti, vyrovnanosti a pokoje. Milosrdenství je slovo, které zjevuje podstatu samého Boha. Milosrdenstvím nám Bůh vychází vstříc. Milosrdenství je i základním zákonem, který přebývá v srdci každého člověka hledícího upřímně na bližní. Milosrdenství je cesta, která sjednocuje Boha a člověka, protože otevírá srdce naději, že jsme milováni navždy i přes omezení svého hříchu. (Papež František, 2015)“

Kateřina Lachmanová ve své knize o milosrdenství uvádí, že milosrdenství je tvář Boží lásky, která se projevuje vůči potřebným a hříšným.

„Milosrdenstvím by se dala nazvat ta tvář Boží lásky, která se projevuje vůči trpícím, nešťastným a hříšným – a kdo z nás alespoň do jedné z těchto skupin nepatří!“ (Lachmanová, 2008)

Pro pochopení hlubšího významu slova milosrdenství budeme dále čerpat z hebrejštiny a řečtiny. Podíváme se na jeho etymologický vývoj a rozdělení podle významu ve Starém a Novém zákoně.

Etymologie slova milosrdenství ve Starém zákoně

Ve Starém zákoně existují tři různá slova, která se překládají jako milosrdenství. Jedná se o slova *chesed*, *rachamím* a *hanan*, z nichž každé vystihuje jinou podstatu projevovaného milosrdenství.

Projevit někomu ***chesed*** znamená prokázat druhému přízeň nebo vykonat dobro na základě vědomého rozhodnutí. Nejedná se zde o spontánní projev citů, ale spíše postoj: dostání svému závazku ve vztahu. Tento postoj je například uveden v knize Genesis, čtyřicáté kapitole, kdy Josef ve vězení žádá číšníka o projev milosrdenství, až bude zpět u faraona. Na dalším místě se vyskytuje, v knize Jozue, v příběhu nevěstky Rachab která se dožaduje odplaty za své milosrdenství prokazané zvědům. *Chesed* vystihuje laskavost, vlídnost, milosrdenství, pevnou lásku, přízeň, oddanost či loajalitu. (Vlková, 2016)

Oproti tomu slovo ***rachamím***, překládané jako **slitování nebo soucit**, se vyskytuje na místech Starého zákona (Gn 43,30 - setkání Josefa s bratry, 1 Kr 3,26), kde vystihuje popis vnitřního pohnutí, doslova: „žhnutí vnitřností“. Tento výraz přesněji značí pohnutí emocí k následnému činu. Tento vztah je zpravidla popisován ve vztahu Boha k člověku. (Vlková, 2016)

Pro projevování milosrdenství mezi lidmi navzájem se používá výraz ***hanan***, které připomíná ženské jméno Hana. Popisuje se jím projev milosrdenství v péči o chudé a zubožené, ale i v péči o domácí zvířata. Ve Starém zákoně je uvedeno v knize Samuelově, kde je král Saul vydán do rukou Davida. Ten se nad Saulem smiluje a nevztáhne ruku na Hospodinova pomazaného a nechá jej žít. (Grün, 2016)

Etymologie slova milosrdenství v Novém zákoně

I v Novém zákoně má slovo milosrdenství tři základní obměny. **Splanchnizomai**, **eleos**, **oiktirmon**, každé z nich se používá pro vystižení odlišného postoje srdce, emocí nebo popis vztahu.

Splanchnizomai

Slovo *splanchnizomai* označuje pohnutí v nitru (v ledví). Ledví symbolizuje pro Řeky místo zranitelných emocí. Vystihuje tak postoj Boha a Ježíše k lidem. Ježíš se nám otevírá, nechává se poranit, aby nás uzdravil. V Ježíšových podobenstvích se vyskytuje na několika

místech. V evangeliu Matouše v osmnácté kapitole -v příběhu o odpuštění dluhu. Ten, kterému bylo odpouštěno, nechce dále odpustit svému dlužníkovi a nelítostně se dožaduje svého nároku. V dalších evangeliích tento výraz najdeme v Lukášově evangeliu v příběhu o milosrdném Samařanovi, ve vyprávění o marnotratném synu a na dalších několika místech spojených se soucitem k nemocným, k chudým a k zástupům lidí.

„Když Ježíš viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře.“ (Mt 9,36)

Například v Matoušovi v deváté kapitole Ježíš projeví soucit se zástupy, nasytí je a bezprostředně poté vysílá svoje učedníky hlásat radostnou zvěst o Božím království. Ježíš tím z obyčejných lidí učinil posly milosrdenství, kteří mají přicházet k lidem unaveným, zmateným a zraněným. Podle jeho vzoru projevovat soucit, naslouchat a navzájem si pomáhat při nesení lidských těžkostí.(Grün, 2016)

Eleos

Tímto výrazem se popisuje emocionální náklonnost k člověku trpícímu nouzí, který navazuje na milosrdný skutek. V Novém zákoně se s tímto vyjádřením setkáme na dvou místech v evangeliu Matouše - kde Ježíš cituje proroka Ozeáše. Ježíš, zde apeluje na to, aby chování jeho učedníků určovala milosrdná láska k lidem.

„Milosrdenství chci, a ne oběť.“ (Mt9,13 a 12,7)

Na dalších místech se objevuje zvolání:

„Kyrie eleison!“ (Mk 10,47; Mt15,22 a Mt17,15)

Toto zvolání vychází z úst zoufalých lidí. Tím kdo pronáší toto zvolání je matka s nemocnou dcerou, otec posedlého syna a slepí Bartimeus. Všichni prosí o Boží smilování, projevení Boží milosti a dobroty. Ježíš na to reagoval projevem milosrdenství, které přineslo uzdravení. Skutkem milosti vnesl pomoc do jejich situace a pomohl odlehčení těžkosti jejich srdce. Přijal člověka, prokázal mu milosrdenství (eleos) a tím daroval lidem nový život. (Grün, 2016)

Řecké slovo eleos je nejbližší obdobou k hebrejskému překladu rachamím. Tento výraz značí milosrdenství, soucit, lítost, soustrast, milostivé jednání, láskyplnost, oddanost. Tento pojem je i mnohem častěji uváděn v řeckém překladu Starého zákona v Septuagintě, kde představuje Boží jednání. (Vlková, 2016)

Oiktirmon

Tento výraz vystihuje obdobu českého slova soucítit, spolutrpět. Uvedené slovo se dá nejlépe přirovnat k postoji milosrdného smýšlení – soucitu. Člověk se vcítí do druhého, má cit pro něj. V těžkostech s druhými **spolucítí**. (Grün, 2016) Snaží se emocionálně prožívat to, co prožívají druzí, být na stejné vlně. Trpět s trpícími a radovat se s radujícími. Důležitým bodem je společný prožitek. Snížit se milostivě ze svého blaha do bolesti trpícího a nést s ním jeho uděl. Pomoci mu v bolesti, kterou prožívá, a sdílet ji spolu s ním. Nedistancovat se od lidí, kteří jsou ztrápení, ale pomoci jim nést jejich trápení. Převzít do svého nitra kus toho, co je tíží, a projít utrpením spolu s nimi.

„Bud'te milosrdní, jako je milosrdný váš Otec v nebesích.“ Lk 6,36

Evangelista Lukáš nám sděluje, že pokud soucítíme s druhými podobně jako Bůh, můžeme se mu podobat a chápat, kdo Bůh skutečně je. Při každém skutku milosrdenství nás uchvacuje Boží duch, můžeme zakoušet Boží přítomnost a jeho sílu v nás k milosrdným skutkům. (Grün, 2016)

1.2 Písmo svaté

Hlavním zdrojem v diplomové práci je Bible neboli Písmo svaté. Slovo Bible pochází z latiny – biblia. Význam tohoto pojmu umožňuje dva překlady: rodu ženského – ta jedna bible, nebo středního – ty bible. Obojí vystihuje v překladu buď knihu, nebo ty knihy. (Mckerle, 2014)

V našich zemích je Bible označení pro soubor posvátných knih, který vznikl několik tisíc let. Písmo svaté nám přináší vykreslené příběhy o vzniku světa, stvoření člověka, ale i o smyslu života a duchovních zákonitostech tohoto času. Boží slovo poskytuje člověku nadějný pohled na svět, kde konečným vládcem je láska a všechno zlo bude odstraněno.

Biblické poselství začíná se stvořením světa, sepsáno však bylo o několik tisíc let později. První část Bible se nazývá Starý zákon, přináší sebou vyobrazení světa před potopou a popisuje osudy izraelského národa. S tímto vyprávěním jsou spojeny i další umístěné knihy, například knihy mudroslovné. Mezi které patří knihy žalmů, kniha přísloví, a další. Židé v těchto knihách autenticky zachycovali svoji víru pomocí písní, básní a poučení. Zajímavým žánrem jsou i knihy prorocké, které tvoří značnou část Starého zákona. Například v knihách Izajáš, Ezechiel nebo Ozeáš jsou zapsaná konkrétní Boží slova, která Hospodin předával svému lidu skrze vybraného proroka. Promlouval ke svému lidu nejen v dobách jeho

odpadlictví kvůli jejich nápravě, ale i v exilu. Starý zákon obsahuje celkem čtyřicet pět knih a je poměrně obsáhlejší než druhá část Bible – Nový zákon. (Bible, 2017)

Druhá část Písma svatého se zaměřuje na novou naději spásy pro všechny lidi. Zatímco Starý zákon se vyznačoval zaujetím na židovský národ, Nový zákon boří tyto hranice a v osobě Ježíše Krista se snaží přiblížit Boha každému člověku. V první části obsahuje čtyři evangelia. Jsou to výpovědi čtyř očitých svědků Ježíšova života, kteří sepsali působení Božího syna. Díky těmto zápisům můžeme i my dnes vědět, co Ježíš říkal a jak velké skutky mezi lidmi vykonával. Ostatní knihy vyprávějí o působení a rozrůstání Ježíšových učedníků. Velkou část knih tvoří dopisy, které psali apoštolové různým společenstvím. V dopisech reagují na reálné problémy a snaží se o udržení pravé Ježíšovy zvěsti. Poslední knihou Bible je apokalyptický výjev o konci světa. Autorem je Jan, kterému se dostalo vidění o posledních dnech.

Bible má ucelený obsah od počátku stvoření přes všechny pokolení až k poslednímu dni. Je to kniha, ze které můžeme čerpat po celý život. Její příběhy protínají mnoho lidských rovin života. Obsahuje poučná moudra pro mezilidské vztahy, pro spravování majetku nebo pro výchovu dětí. Předkládá nám návod jak moudře a smysluplně žít s dopady do věčnosti. Kromě materiální roviny nás provází i duchovním přesahem života. Učí nás, že smyslem života je umět milovat, lásku přijímat i dávat. Zvedá naše oči od pomíjivé perspektivy a zaměřuje nás na poznávání skutečného Boha, jehož reálná přítomnost byla vymazána z podvědomí mnoha lidí.

Skutečné poznání Bible je nevyčerpatelné a úzce spjaté se znalostí dobového kontextu. Její autoři byli často obyčejní lidé žijící v odlišné kultuře. Poznání autorů bylo utvářeno jiným společenstvím, jiným životním kontextem, než je utvářeno myšlení lidí dnešní doby. Starý zákon se vyznačuje mytickým popisem skutečnosti. Nový zákon byl psán před dvěma tisíci lety v době Římského rozmachu a nových filozofických směrů. Proto bychom k Bibli měli přistupovat s určitou úctou a s touhou odkrývat její tajemství. Věřím však, že s pomocí Ducha svatého může Bůh odkrývat moudré poznatky a pracovat v životě jakéhokoliv člověka.

1.3. Křesťanské společenství

Křesťanství

Toto náboženské vyznání začalo vznikat na počátku našeho letopočtu. Po smrti Ježíše Krista začali následovníci jeho učení hlásat radostné poselství do celého světa. Díky lidskému nasazení a věřím, že i díky Božímu vedení se tato radostná zvěst postupem času rozšířila do celého světa. Křesťanství se stalo dominantním směrem, který utvářel a stále utváří chod lidských dějin.

Křesťané se vyznačují svojí vírou v Ježíše Krista jako Božího Syna. Vidí jej jako spasitele, vítěze nad mocí temnoty a krále příštího věku. Středem jejich víry je spásná oběť vykonaná Kristem na kříži za hříchy lidí. Křesťané jsou obdarováni Duchem svatým, který jim dává hlubší duchovní rozměr a umožňuje vnímat svět z duchovní perspektivy. Přijímáním tohoto Ducha se křesťané rodí do duchovního společenství. Jejich život získává nový rozměr a v jednom duchu se stávají s ostatními navzájem bratry a sestrami.

Tento nový život sebou přináší změnu postojů a jednání v životě člověka. Srdce, nad kterým může vládnout Ježíš, se stává měkčím, soucitnějším, s odporem ke zlu a hříchu. Člověk pociťuje novou radost z konání Boží vůle, potěšení v práci pro druhé, radost ze stvoření a hluboký pokoj v oblasti svých nedokonalostí. Díky Kristu může člověk svobodně přicházet k Bohu a odevzdávat mu svá provinění. Ježíš už na sebe vzal odplatu, která měla přijít nám, proto můžeme žít ve svobodě beze strachu ze života a následků našich činů. Křesťanství je poselstvím hluboké milosti, radosti a naděje pro ztrápené i veselé, pro nemocné i zdravé, pro milované i ty odsouzené.

Křesťanské společenství - církve

„Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“ (Mt 18,20)

Společenství lidí s Duchem svatým se nazývá řecky – ekklésia, tedy církev. Tento název se v představách českých lidí těší spíše nelibosti než radosti. Společenství lidí s čistým srdcem sebou přináší spíše představy pokrytectví a přetvářky než oddanosti a nezištné lásky. Možná má na této představě z části podíl život předcházejících generací křesťanů.

Rozdělení církví

Prvotní křesťané milovali Ježíše Krista z celého srdce, jejich láska šla až za hranici vlastního života. Postupem času však přestalo být křesťanství pronásledovaným náboženstvím, ale dostalo se mezi uznávaný společenský trend. K církvi, kde se scházeli skromní a oddaní poslové Ježíšova evangelia, se tak začali přidávat i lidé vnitřně neobrácení, ale odhodlaní profitovat pro sebe. Církev se tak proměnila na instituci rozhodující o chodu státních věcí a s přístupem k finančním zdrojům. Představovala Boží vládu na zemi, která však vždy neodpovídala Boží milosti a lásce. Zřejmě díky různým představám o Boží vůli a výkladu křesťanské nauky se křesťané začali rozdělovat.

Z počátku byla považována za skutečnou a pravou Kristovu církev pouze Římskokatolická církev. Je nejstarší a největší církví, která se odkazuje na učení Ježíše Krista a snaží se v dnešní době stavět na jeho poslání a obnovovat Kristovo poselství. Někteří vyznavači katolické víry neuznávají ostatní církve jako církve zachovávající pravé učení. Jedním z důvodů je i vyložení Ježíšova výroku řečeného apoštolu Petrovi v evangeliu Matouše:

„Blaze tobě, Šimone Jonášův, protože ti to nezjevilo tělo a krev, ale můj Otec v nebesích. A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na této skále zbuduji svou církev a brány pekla ji nepřemohou. Dám ti klíče království nebeského, a co odmítneš na zemi, bude odmítnuto v nebi, a co přijmeš na zemi, bude přijato v nebi.“ (Mt 16,16-19)

Verš v sobě nese poselství o udělení církevní moci jednomu z apoštolů. Pro vyznavače katolické nauky je toto zmocnění předáváno z apoštolů na papeže, a tak zaručuje zmocnění k vykonávání a řízení církevního institutu.

„Biskup římské církve, v němž setrvává úřad, který Pán udělil jedině Petrovi, prvnímu z apoštolů, a který přechází na jeho nástupce, je hlavou sboru biskupů, zástupcem Krista a pastýřem celé církve zde na zemi; a proto z důvodu svého nejvyššího úřadu má nejvyšší, plnou, bezprostřední a obecnou řádnou moc v církvi, kterou může vždy svobodně vykonávat.“ (CIC, v kánonu č. 331)

Nejen tento výrok o nadřazenosti jednoho člověka nad ostatními, ale i další nedorozumění stály u zrodu několika církevních rozdělení. Na přelomu prvního tisíciletí se církve rozdělila na církve západní (katolickou) a na východní (pravoslavnou). Toto oddělení přetrvává až do dnešní doby.

Protestantská reformace

Na našem území byla dlouhá léta dominantní Římskokatolická církev. Několik století velmi ovlivňovala vývoj Evropy a určovala chod dějin. Podařilo se jí nabýt majetkové jmění a mít téměř neomezenou moc. Uvnitř církve se objevovali lidé, kteří si byli vědomi, že konání církevních představených není vždy v souladu s Ježíšovým poselstvím.

Postupně se tedy začaly zakládat nové řády, které se snažily o obnovení evangelijních ideálů – především návratu ke skromnosti a pomoci trpícím (dominikáni, františkáni,...). Tyto změny však společnosti nestačili a lidé se začínají bouřit proti neomezenosti církve. Další dělení začíná být nevyhnutelné. Hlavním představitelem protestantské reformace a separace církví byl německý teolog Martin Luther. Německý teolog August Franzen ve své knize Malé církevní dějiny uvádí, že společnost Lutherovy doby byla již plná nedorozumění a odhodlaná ke změně. Luther se stal sice klíčovou postavou reformace, ale jeho postoje a názory vycházely ze smýšlení soudobé společnosti.

„Reformace byla nejvlastnějším Lutherovým dílem. Na tom nic nemění fakt, že celé hnutí rozpoutal docela neúmyslně. Hodil jen jiskru do přeplněného sudu prachu, ve kterém byl shrnut všecken náboženský, duchovní, politický a sociální nepokoj jeho doby. Potom však dal požáru silou své osobnosti strašlivou průraznost.“ (Franzen, 1992, s. 188)

Protestantismus přinesl mnoho krveprolití, ale i nový pohled na Boha a jeho spásu. Do popředí se dostává slovo Boží a spása z nezasloužené milosti. Po Martinu Lutherovy už katolická církev nikdy nedosáhla, tak rozsáhlé moci jakou měla před reformací. Církev jako pojem sebou v následujících letech přináší spíše svár a boje. Kvůli rozdílné konfesi se mezi lidmi vnáší nenávist a opovrhování. Trvá ještě několik stovek let, než se situace zklidní a vyznání víry bude moci být svobodné a individuální.

Novověk, moderna a postmoderna

S nástupem novověku a později moderny se rozdělení nezastavilo, ale naopak posílilo. Nové historické periody s sebou přinesly nové poznatky o světě, podpořily lidskou vzdělanost, ale především umožnily dostupnost Bible obyčejnému člověku. Za posledních sto padesát let vyrostlo značené množství církví, sdružení nebo společenství lidí, kteří se hlásí k víře v Ježíše Krista jako Božího Syna. Tento nárůst je jistě ovlivněn neustálou proměnou naší společnosti. Díky moderní technice se informace mohou šířit mnohem rychleji než kdy dříve. Pomocí rychlé dopravy nebo internetu se může i církevní společenství z jiného

kontinentu založené v jiné kultuře úspěšně přenést do našich Evropských podmínek. Duchovní hledání se v lidech nezastavuje, touha po nadpřirozenu setrvává v každém lidském srdci. Zřejmě je to jen potvrzení znaku dnešní pluralitní společnosti, že možnost výběru nezaostává ani v církevní denominaci.

Jednota

Hlavním tématem této práce je pojem milosrdenství, milosrdenství Boha a jeho prokazování mezi lidmi navzájem. Tato vlastnost nikdy nerozděluje, ale naopak překračuje veškerá rozdělení a spojuje lidi k vzájemnému soucítění a nesení společných břemen. Rozdělování tvoří předsudky a podporuje povýšenost, rodí hřích v našich myslích a srdcích. Křesťanské společenství by přeci nemělo odsoudit druhé za jejich názor. Chrámem svatého Ducha je lidské tělo, není to chrám pomíjivý stavěný lidskýma rukama. Všude tam, kde se sejdou lidé obdaření Duchem svatým, vzniká duchovní, křesťanské společenství. Duch není omezen časem, prostorem ani názvem denominace.

Proto i tato práce není zaměřena na jednotlivou konfesi, ale je nesena v ekumenickém duchu. Stejně jako milosrdný Samaritán, který i bez vzývání Hospodina v chrámě, měl srdce na správném místě a pomohl tam, kde bylo potřeba, může i člověk z odlišné denominace ohromit svou velkorysostí naše vlastní přesvědčení.

2. Milosrdenství ve svědectví Starého zákona

Hlavním zdrojem k poznání Božího milosrdenství je kniha knih, sama Bible. V mojí práci slouží jako první a hlavní zdroj při prozkoumávání Božího milosrdenství.

Prvotní představa Boha ve Starém zákoně může být rozporuplná. Známe příběhy Starého zákona, kdy Hospodin nechává pobít všechny nepřátele izraelského národa a nenechává k užítku ani jejich dobytek. Hospodin shlíží na zemi a ty, kteří se mu znelíbí, zatracuje. Na některých místech se nechová jako milosrdný otec. Při pochybení Saula ho nechává na pospas svému osudu a povolává nového pomazaného krále.

Ani izraelský národ, který se několikrát proviní proti němu, nezanechá bez odplaty. Svůj vyvolený lid nechává trmácet se pouští. Dopouští, aby byli napadáni jedovatými hady a jinak zabíjeni V tomto příběhu o čtyřicetiletém putování pouští a dalších příbězích Starého zákona se může zdát, že Bůh dává přednost spravedlnosti před milostí. (*Ex, Nm*) Jak se k tomu máme my postavit? Jak žít v radosti a milovat takového Boha, který je schopen tak velkých trestů za naše provinění? Jak to, že se i přes tato fakta o Hospodinu uvádí, že je milosrdný?

Boží milosrdenství chesed, rachamím a hanan

Jak jsme uvedli v první kapitole, Boží milosrdenství se ve Starém zákoně etymologicky rozděluje na tři odlišná slova. Slovo chesed se vyznačuje dodržením závazku, smlouvy. Rachamím popisuje soucit, slitování a hanan vyjadřuje milosrdenství prokazované mezi lidmi. (Grün, 2016)

První dva pojmy vystihují Boží vlastnost – milosrdenství. Jedno ukazuje na Boha jako rozhodného a stálého ve svých závazcích. Druhé na citlivé a slitovné Boží srdce, které má pochopení pro potřebné a ubohé. Jak tyto vlastnosti zapadají do kontextu někdy drsných starozákonních příběhů a hlubší rozdělení pojmosloví, uvidíme v dalších kapitolách.

2. 1 Boží milosrdenství jako chesed

Slovo chesed (milosrdenství) se velmi často pojí s významem věrnosti a dostání závazku. Bůh prokazuje svoje milosrdenství, když je věrný uzavřeným smlouvám s člověkem i poté, co jeho lid smlouvy porušuje. Na následujících stranách chceme poukázat pomocí uzavřených smluv Starého zákona, zda Hospodin skutečně prokazoval tuto svoji vlastnost.

2. 2. 1 Smluvní ustanovení mezi Hospodinem a člověkem

Zaslíbení návratu do země

Už na počátku dějin, kdy Adam s Evou opustili ráj, jim Hospodin zaslíbil návrat do země, kam patří. Tento obrat má jistě dva významy: jeden z hlediska fyzického těla, které je vzato s prachu země a kam se též navrátí, ale i z duchovního pohledu. V Adamovi i Evě přebývá Boží dech, který jim byl vdechnut a udržuje je při životě. Každý z nás byl stvořen pro vztah s Bohem, a dá se tedy říci, že patříme do země, kde bude obnoven blízký vztah s Bohem. (Gn kap. 1-2)

Hospodin na znamení tohoto zaslíbení zabíjí zvířata a pořizuje prvnímu páru kožené suknice, aby je oblékl. Tento symbol zvířecí oběti na znamení smlouvy mezi lidmi a Bohem se prolíná celým Starým zákonem a dochází k vyvrcholení v Novém zákoně v oběti Ježíše Krista, který je připodobněn k mlčícímu beránku bez poskvrny.

K tomuto zaslíbení se váží všechna další ustanovení, které Hospodin pronesl k člověku. Zajímavým bodem na prvotním symbolickém zaslíbení je, že je směřováno ke všem lidem, ke každé lidské bytosti. Bůh nestanovuje podmínky pro návrat ani z něj nikoho nevylučuje, pouze prorokuje návrat člověka do stavu, ke kterému byl stvořen.

První smlouva mezi Hospodinem, Noem a stvořením

První smlouva, kterou Hospodin se svým stvořením uzavírá, je po potopě světa. Hospodin se zavazuje celému stvoření, že jej už nezničí potopou, a na znamení této domluvy usazuje na nebesa duhu. (Gn kap. 9)

Smlouva mezi Hospodinem a Abraham

V životě Abrahama je smluvní vztah mezi Hospodinem a člověkem velmi nápadný. Hospodin s ním vstupuje do smlouvy a zaslibuje mu velké požehnání: z jeho beder nechá vyjít nespočet potomků, z jeho potomků bude velký národ, z kterého vzejdou králové, a skrze jeho

semeno přijde požehnání ke všem čeledím země. Praotec se může těšit požehnání, které Bůh uskutečňuje již za jeho života. Však konečného naplnění Božího plánu se dočkají až jeho potomci. Abraham neměl žádného dědice v čase, kdy se mu dostal první Boží zaslíbení. (Gn kap. 17) Domnívám se, že nevěděl dokonale, co se Bůh chystá skrze něho učinit. I když se smál Božím slovům, že by dva století manželé měli zplodit silného syna, v srdci Bohu uvěřil a vstoupil s ním do smlouvy. Na znamení smlouvy s Bohem nechal obřezat sebe i všechny muže ve svém domě.

„Já jsem Bůh všemohoucí, chod' stále přede mnou, bud' bezúhonný! Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu; převelice tě rozmnožím...“ (Gn 17,1-2)

Hospodin při smlouvě s Abrahamem, kromě obřízky požadoval, aby jeho **lid chodil s Bohem**. A tento smluvní požadavek neskončil u Abrahama, byl uzavřen s celým jeho potomstvem. (Hospodin, potvrzuje svůj symbol kožených suknic, které opatřil Adamovi a Evě při opouštění ráje, a pokračuje ve svém plánu spásy skrze jednoho člověka ke všem lidem.)

Skrze Abrahamova a Sářina syna Izáka přišel na svět vyvolený izraelský lid, který si Hospodin oblíbil a který měl podle vzoru praotce Abrahama chodit všude s Bohem. Tento lid byl po 400 let otroky egyptského lidu. Když se prosby a úpění z otroctví Božího lidu donesly až k Hospodinovi, povolal Mojžíše, aby předstoupil před faraona a prosil o propuštění svého národa. Po několika egyptských ranách je izraelský národ propuštěn z otroctví a odchází přes poušť do zaslíbené země. (Ex kap. 1-15)

Smlouva mezi Hospodinem a Izraelem (Mojžíšem)

Po odchodu z Egypta se Izraelský lidu tábořil u hory Sinaj, zde se Mojžíš setkává s Hospodinem a ten mu dává desatero přikázání pro jeho lid. Důležitým bodem smlouvy ze strany lidí je první přikázání, které je obdobné jako při smlouvě s praotcem Abrahamem. Bůh očekává věrnost a chození s ním.

„Nyní tedy, Izraeli – co od tebe Hospodin, tvůj Bůh žádá? Jen to, abys ctil Hospodina, svého Boha, kráčel po všech jeho cestách a miloval jej. Chce, abys sloužil Hospodinu, svému Bohu, celým svým srdcem a celou svou duší a abys zachovával Hospodinova přikázání a ustanovení, která ti dnes udílím pro tvé dobro.“ (Dt 10,12)

Hospodin se opět zavazuje, že bude vždy nablízku svému lidu, neopustí jej a dovede jej do země oplývající mlékem a medem. Skrze Mojžíše tak ustanovuje právní vztah mezi sebou samým a lidským rodem. Z domluvy vyplývají určité závazky. Hospodin slibuje, že bude svému lidu žehnat, ale také to, že bude stíhat nepravosti a provinění. (Dt 28) Smlouva má jasná pravidla i stanovené následky při jejím neplnění.

2. 2. 2 Důsledky z nedodržení smlouvy

Přestoupení smlouvy

Ještě před tím, než přinese Mojžíš z hory Sinaj desatero, se dozvídáme, jak se začal izraelský národ vzpírat proti Bohu. Ve chvílích hladu reptají a vzpomínají na sytost v Egyptě, spílají Hospodinu a Mojžíšovi za to, že jej vyvedli z tak bohaté země. (Ex 16) Poté, co jsou nasyceni křepelkami a manou, nedbají na Boží ustanovení dne odpočinku, a vycházejí sbírat manou i v sobotní den.

„Jak dlouho budete odmítat zachovávat má přikázání a mé pokyny? Nechápete, že vám sobotu dal Hospodin? Proto vám on sám dává šestého dne chléb na dva dny. Každý zůstane, kde jste a sedmý den ať nikdo nevychází.“ (Ex 16,28-29)

I po zkušenosti s nasycením, se izraelské reptání opakuje a stupňuje se v pokoušení Boha, slovy, zda je vůbec mezi nimi. (Ex 17,7) Hospodin se nenechá odradit a opět se přihlásí k potřebám svého lidu a vyslyší jejich nespokojené žádosti - daruje jim vodu prýstící ze skály.

Přestupky a provinění se stále opakují. Izraelský lid nedostává všem závazkům, které mu předkládá Hospodin. Jako hříšní lidé, se často bojí, reptají a nechtějí se pokořit. Poté, co ze strachu před místními obyvateli odmítnou vstoupit do zaslíbené země a následně se snaží o její marné dobytí bez Boží přízně, začíná jako důsledek jejich jednání čtyřicetileté putování pouští. Je to čas, kdy se stále opakuje kolo hříchu, nesení následků a opětovného návratu k Bohu. Lid může poznávat stále znova Boží charakter a učit se mu důvěřovat.

Důsledky přestoupení smlouvy – učit se důvěřovat

Izraelci viděli v těžkostech, které je potkaly, Boží hněv. Na základě přednášek teologa Ladislava Heryána a knih spisovatele Paula Younga se domnívám, že lidské těžkosti nepramení z Božího hněvu se záměrem trestat, ale z Božího milosrdenství se záměrem učit člověka pokoře.

Bůh se nesnažil zničit Izraelce, jako národ ale budovat. K budování zodpovědnosti a dobrému charakteru musí náležet i odpovídající nesení důsledků svých činů. Odplata a trest za neposlušnost nepramení z Božího hněvu, i když je to tak někdy prezentováno, ale prvořadě z lásky k člověku. Není potřeba uvalovat na člověka další trest, hříšné provinění je trestem samo o sobě. Přináší sebou odcizení od Boha, strach a úzkosti. (Young, 2017)

Boží výchova

Obdobný princip, můžeme pozorovat i při výchově malých dětí. Když malé dítě neposlechne varovný hlas svého rodiče, aby danou věc nedělalo, je moudré v mezích zachování zdraví, nechat dítě projít si následky jeho neposlechnutí. Dítě může pocítit úzkost a strach, může se ponaučit, proč nemá již příště takto jednat. Člověk se nenaučí zodpovědnosti, pokud nebude znát následky svých rozhodnutí.

Kdyby odplatou za každou neposlušnost byla vždy milost bez následků, člověk by si na ni zvykl a nijak by ho to neutvářelo. Naučili bychom se hřešit a neposlouchat, neměli bychom bázeň před Bohem. Bůh by ztratil v našich očích svoji autoritu. Vědomí trestu a nesení následků může odvrátit naše špatné jednání a zbystřit náš pohled na Boha, jako svrchovanou autoritu, která má v rukou celý náš život.

Bůh mohl ušetřit izraelský lid dopadů jejich rozhodnutí, však kdyby takto jednal, bránil by jejich svobodě. Nedovolil by jim se projevit a neučil by je dodržovat příkázání z lásky nýbrž z povinnosti. Navíc by degradoval vztah mezi Bohem (Otcem) a člověkem (dítětem) na postoj pána a otroka a to není Boží záměr.

Správná výchova neopomíjí nesení následků za neposlušnost, ale odpouští a dává novou šanci. Jejím záměrem je budování dobrého charakteru. Každý dobrý rodič ví, že za napomenutím dítěte se skrývá velká láska. Pouze tento postoj může v člověku budovat opravdový vztah a čistou poslušnost z lásky.

Pokud poznáme, že Boží volání je skutečně dobré. Nemusíme se bát ho vždy poslechnout, poroste naše důvěra, svoboda a láska k Bohu i k lidem. Tak jako on skrze svou věrnost budoval vztah s Izraelem.

Vztah mezi Bohem a Izraelem

Na celém příběhu, kdy Izraelci vycházejí z Egypta a putují po poušti, je patrný vzorový vztah mezi lidmi a Bohem. Sám Bůh stvořil člověka s hlubokou touhou po lásce, porozumění, naslouchání a osobních vztazích. Některé potřeby mohou být uspokojeny v kruhu naší rodiny nebo přátel, ale úplné naplnění se nám dostává pouze v Bohu. On je našim tvůrcem, a proto přesně ví, jakou potřebu je třeba naplnit.

„Stvořil jsi nás pro sebe, a neklidné je naše srdce, dokud nespočine v Tobě.“
(Sv. Augustýn)

Bůh přesně ví, co je pro náš život nejlepší, on vidí i za každou zatáčku naší cesty. Má poznání toho, co nás čeká i pro jaký záměr každého z nás stvořil. Nedal nám ani den, který by on předem nenaplánoval. Proto, když s Abrahamem uzavírá smlouvu a říká Abrahamovi, aby on a jeho potomci chodili vždycky s ním, zřejmě ví proč je to dobré. Pokaždé, když mluví k člověku, snaží se v něm probudit stejnou touhu po vztahu k němu, jako má náš Otec k nám. Chce nám dát jistotu, že je vždy s námi a miluje nás. Proto apeluje i na nás a dává nám přikázání lásky.

„Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou.,, (Dt 6,5)

Bůh nám nic nenařizuje: pouze nás volá, jako my na malé děti. Každému z nás říká, že pokud ho budeme milovat celým srdcem, budeme žít v hojnosti ducha. Nemluvil by k nám o ničem, co on sám v nás nedokáže vyvolat a učinit, a nechtěl by po nás nic, coby nás zotročovalo a svazovalo. Na příběhu Izraelců můžeme vidět, že držet se Boha je dobré. Pokud s ním budeme chodit, On sám nás naučí, jak jej milovat.

Závěr kapitoly – Hospodin zůstal věrný zaslíbení svého lidu

Hospodin zaslíbil již prvnímu páru symbolické vykoupení a návrat do země kam patří. Opuštěním ráje se Bůh s člověkem nerozloučil na vždy, jen ho vydal „vlastní škole“. Udržoval však lidský rod v naději ve spravedlnost skrze izraelský národ. Hospodinu nebránilo Abrahamovo pochybení i nedůvěra Sáry v tom, aby vyplnil svůj slib. Učinil u člověka nemožné a daroval jim požehnaného syna Izáka. Izákovi pak požehnal Jákobem a Ezauem. Skrze Jákoba povolal dvanáct rodů Izraele. Stal se Bohem izraelského národa, vyvedl je z otroctví v Egyptě. Ukázal jim, že je mocnější než okolní bohové, chránil svůj lid před těmi,

kteří by jej chtěli zničit. Dával jim zakusit válečná vítězství. Daroval jim skrze Mojžíše zákon a učil je dodržovat poslušnost Bohu. Stál při vůdcích i králích izraelského národa. Učil je, jak mají být poslušní Hospodinu. Z izraelského národa pak přišel Ježíš, který přinesl požehnání a spásu ke všem národům.

I když lid opakovaně hřešil, přestupoval zákon a nepodřizoval se. Hospodin je neopustil. Vždy je zaopatřil, i když věděl, že budou znovu nespokojení a zapomenou na jeho skutky. Nedbal na počet poklesků, a když mohl a chtěl na ně uvrhnout velký trest, nechal se obměkčit svým služebníkem Mojžíšem. Opakovaně vstupoval s tímto národem do smluvního vztahu. I po jeho selháních ho Bůh nezavrhuje. Neodvrací se od lidí, ba naopak snaží se je stále vést, tak aby mu byli věrni a dobře se jim s ním žilo.

Ze spravedlnosti se stává milosrdenství

Pokud mají dvě strany mezi sebou smluvní dohodu i následky z jejího neplnění, je spravedlivé, když ji obě dodržují. Pokud jedna strana svoje povinnosti přestala plnit, dopadají na ni stanovené následky. Druhá strana však už není povinná zůstat ve smluvním vztahu a smlouvu dodržet, již jí smlouva nepřináší to, co bylo jejím benefitem. Neodstoupí-li však druhá strana od plnění smlouvy a stále svůj závazek plní, **její plnění již není spravedlností, nýbrž se stává milosrdenstvím.** Hospodina nezastavila lidská nevěrnost, nevystoupil ze smlouvy, kterou uzavřel. Stále se vracel ke svému lidu a učil jej, jak milovat a důvěřovat Bohu. Hospodin, tak potvrdil svůj charakter, svou věrnost a milosrdenství - jako chesed. (Heryán[online], 2017)

2. 3Boží milosrdenství jako rachamím

Je Bůh slitovný, je soucitný? V předcházející kapitole jsme se dívali na Boha jako milosrdného z pohledu věrnosti. Řekli jsme si, že Hospodin je věrný, dostává svým závazkům a koná milosrdná díla. Lze však ze Starého zákona vyčíst, zda je Hospodin soucitný? Slovo **Rachamím** vystihuje až vnitřní pohnutku k soucitu, pochopení situace ze strany druhého. Vnímání jeho těžkostí a bolesti. Projevoval se tak Hospodin ke svému lidu v příbězích Starého zákona?

Člověk je bytost vybavená srdcem. Někdo má srdce měkčí, někdo zatvrzelejší, ale jistě každý někdy pocítil soucit a lítost k druhému člověku. Stejně i Bůh má srdce. Už první knize Bible (Gn6,6)se uvádí, že se Bůh trápil pro lidský hřích ve svém srdci. Proč tedy pochybovat o Božím soucitu s lidmi? (Vojtěch Kodet, 2015)

První hřích a zkreslený obraz Boha

S prvními lidmi žil Hospodin v těsné blízkosti, nebáli se před ním chodit nazí, neměli obavy z Hospodinovy moci a z jeho velikosti. Nevadila jim Hospodinova přízeň a blízkost, **byl jejich potěšením**. Co se změnilo v tomto vztahu po pádu a poznání dobrého a zlého? Vztah Adama a Evy k Bohu **už nebyl tak důvěrný**, jako dřív. Oba dostali z Boží velikosti a potrestání strach. Začali se skrývat a pociťovat vinu za svoje prohřešení. Již v těchto prvních kapitolách Bible se dozvídáme něco o Božím charakteru. Můžeme zde vyčíst nejen lidský pohled na Boha, ale i Boží vlastnosti. Bůh se dává člověku, chodí s člověkem a těší se z jeho života. Bůh je dobrý a miluje člověka.(Gn kap. 1-3)

Na počátku se též píše, že Bůh všechno stvořil. Vesmír, Zemi, přírodu, všechno živé i člověka. Je pokládán za stvořitele světa. V některých knihách zvláště u knih Žalmů a proroků je však Bohu připisována nejen role stvořitele světa, ale i rodičovská láska ke svému dílu, a to hlavně k lidem.

Knihy proroků

„Což je mi Efrajim syn tak drahý, dítě mého potěšení? Kdykoli však o něm mluvím, znovu a znovu si ho připomínám. Proto je mé nitro nad ním zneklidněno. Slituji, slituji se nad ním, je výrok Hospodinův.“(Jr 31,20)

„Cožpak může zapomenout žena na své pacholátko, neslitovat se nad synem vlastního života? I kdyby některé zapomněly, **já na tebe nezapomenu**. Hle, vyryl jsem si tě do dlaní, tvé hradby mám před sebou stále.“ (Iz 49,15-16)

„Což bych se tě, Efrajime, mohl vzdát, mohl bych tě, Izraeli, jen tak vydat? ... Mé vlastní srdce se proti mně vzepřelo, **jsem pohnut hlubokou lítostí**. Nedám průchod svému planoucímu hněvu, nezničím Efrajima, protože jsem Bůh, a ne člověk, jsem Svatý uprostřed tebe; nepřijdu s hněvivostí. Budou následovat Hospodina, až zařve jako lev. Až vydá řev, přiběhnou s třesením synové od moře, přilétnou s třesením z Egypta jako ptáče, z asyrské země jako holubice. A já je usadím v jejich domech, je výrok Hospodinův.“ (Oz 11,8-11)

Knihy Žalmů

„Jako se nad syny slitovává otec, slitovává se Hospodin nad těmi, kdo se ho bojí.“ (Ž 103,3)

Mateřské lůno jako součást Boží podstaty

Základem slovesa rachamím jsou v hebrejštině tři hlásky: r-ch-m. Je to stejný základ, jako pro slovo **rechem, které znamená mateřské lůno**. Slovo o Božím slitování a milosti má stejný výchozí základ jako slovo označující prostor bezpečí, absolutního přijetí, prostoupení dvou světů v jeden a plnost lásky. Toto blízké spojení značí i Boží blízkost k nám. Absolutní lásku a vnímání každého našeho pohybu. On, který je vševědoucí a všudypřítomný se dokáže vžít do jakékoliv naší potřeby, bolesti, pochybnosti nebo radosti. Bůh je k nám tak blízko jako matka, která pod srdcem nosí své dítě. (Vlková, 2016)

Nemusíme mu přisuzovat vůbec žádné zásluhy na našem životě, můžeme dělat, že vůbec neexistuje, můžeme nazývat jeho péči náhodou nebo vlastním úspěchem, ale to, že jeho láska a dech života je v každém z nás, ničím nezměníme.

Bůh v celé Bibli vystupuje jako někdo, kdo především dává život. Jeho paralela s ženou čekající dítě je tedy velmi výstižná. Podle zmíněných veršů Bůh nejen dává život, ale je ke svému dílu i nadále poután. Stejně jako matka a otec ke svým dětem.

Tím, že Eva s Adamem zhřešili, se změnil jejich pohled na Boha, ale Bůh zůstal stejný. Boží charakter a vlastnosti zůstaly **i po hříchu nezměněné**. Ten, kdo zde ztratil, jsme byly my. Člověk už nedokáže vidět Boha v takovém světle a nádheře, jako ho mohli potkávat první lidé. Naše duchovní otevřenost prošla úpadkem a vzdálila se od pravdivého poznání.

Proto vidíme za utrpením, těžkostmi a bolestí hlavně trest, zlobu a nenávist. Nedokážeme si představit osobu, která je **schopná dokonalé a nezištné lásky**. Osobu, která dokáže milovat a zároveň druhého nezahrnovat všemi viditelnými poklady.

Jak si můžeme klást otázku, zda s námi Bůh soucítí? Nemůžeme se tomu divit, když kolem sebe vidíme, že i matka může ze zloby týrat své dítě. Naše představa o Bohu jako rodiči, tak může být rozporuplná. Prvotní obraz dokonalého spojení byl porušen a my se dostáváme do pochybností při představě o stvořiteli jako dokonalém rodiči.

Mojžíšův reálný popis Boha

Ve Starém zákoně je jediný očitý popis Boha. Ve třicáté třetí kapitole knihy Exodus, Hospodin prochází kolem Mojžíše. Poté, co Hospodin projde kolem a Mojžíš na něj smí zezadu pohlédnout, prohlašuje:

„Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování (rachúm) a milostivý (chanún), shovívavý, nejvyšš milosrdný a věrný.“ (Ex 33,18-19)

Mojžíš musel být uchvácen tímto velkým setkáním. Hlavní slova, která vykřikl, byly: slitování, milostivý, shovívavý, milosrdný a věrný. Tato slova jsou téměř synonyma. Označují podobné charakterové rysy. Mojžíš tak neříká nic o zlobě a hněvu, vyzdvihuje Boží podstatu osobnosti, ukazuje na milost, soucit a další prvky hluboké lásky.

I další starozákonní osobnosti poukazují na kladné povahové rysy Boha.

„Odmítli poslouchat a ani si nevzpomněli na divuplné skutky, které jsi pro ně činil. Byli tvrdošíjní a vzali si vzdorně do hlavy, že se vrátí do svého otroctví. Ty jsi však Bůh ochotný odpouštět, milostivý a soucitný, shovívavý a nesmírně milosrdný, proto jsi je neopustil.“ (Neh 9,17)

„Roztrhněte svá srdce, ne oděv, navraťte se k Hospodinu, svému Bohu, neboť je milostivý a plný slitování, shovívavý a nejvyšš milosrdný. Jímá ho lítost nad každým zlem.“ (Jl 2,13)

„Hospodin je milostivý, plný slitování, shovívavý a nesmírně milosrdný. Hospodin je ke všem dobrotivý, nade vším, co učinil, se slitovává.“ (Ž 145,8-9)

Hospodin je všude představován jako ten, kdo se slitovává nad hříšníky, kdo miluje za jakoukoliv cenu. Starozákonní texty jasně vyzdvihují Boží charakter jako osobu plnou lásky a milosti. Mnohem více se starozákonní autoři odvolávají na Boží milosrdenství než na Boží spravedlnost. Možná nám připadá nesprávné ze soucitu promíjet provinění a přivádět k sobě někoho, kdo nám stále ubližuje, ale kdo někdy sám padl a litoval svých vin, ví, jak odpuštění a opětovné přijetí může vybudovat a proměnit lidské srdce.

Bůh – dokonale milosrdný

Jako nedokonalí lidé jsme zkoušeni stále znovu a znovu. Každý den nás naše hříšná přirozenost a pýcha pokouší vzdálit se od Boha. Namlouvá nám, že přijít k Bohu pro odpuštění již není možné. Protože jsme tak moc špatní, nebo naopak, že si vystačíme sami a Boha nepotřebujeme. Přivykli jsme na tvrdost a zatvrzelost.

Ve světě mezi lidmi je běžné, že se odpuštění nedostaví, i když o ně druhého žádáme. Pro člověka není přirozené odpouštět a opětovně přijímat lidi, kteří nám způsobují bolest. Snažíme se vyhnout takovým lidem, nechceme je mít v naší blízkosti, a už vůbec s nimi nestojíme o hluboký vztah. Proč by tedy Bůh, který je oproti nám tak svatý a dokonalý, by stál o vztah s námi? Myslím, že pro nás je to nepochopitelné. Jsme omezeni v našich představách o velikosti skutečné lásky a milosti.

Pokud sami nezažijeme setkání s Bohem, nemůžeme být nikdy přesvědčeni, že tak dokonalá a čistá osoba skutečně existuje. **Bůh nezatvrzuje svoje srdce**, nenechává si v sobě křivdy a zranění, ale odpouští a zapomíná na naše provinění. Z našeho pohledu je to bláznovství, ale z Boží perspektivy je to dobré. Důsledky hříchu jsou samy dost velkým trestem, natož aby nás Bůh sám trestal jeho zatvrzelostí.

Milosrdenství v příběhu krále Davida

Strach a útěk před Saulem

Jako příklad Boží milosti a dopadu hříchu nám může posloužit starozákonní příběh krále Davida. V první knize Samuelově ve dvacáté první kapitole se vypráví příběh o tom, jak se David dozvídá od Jonatána, že **král Saul mu usiluje o život**. David po této zprávě dostává strach a vydává se na útěk.

Přichází do města Nób ke knězi Achímelekoví. Achímelek ho vítá, je však překvapen tím, že je David sám.

„David knězi Achímelekovi odvětil: „Mám pověření od krále. Poručil mi: Nikdo ať nezví nic o tom, k čemu tě posílám a čím jsem tě pověřil. Družině jsem uložil, aby čekala na určeném místě. Nyní však mi dej, co máš po ruce, pět chlebů, či co se najde.“ (1. Sam 21,3-4)

David se zaplétá do lži. Uklidňuje obavy kněze a ujišťuje jej, že je vše v pořádku - král je s jeho počínáním obeznámen. Kněz se nemusí bát, proto ho důvěřivě obdaruje vším, oč David požádá - chléb i Goliášův meč. Zakrátko se však Saul o zradě doslechne a krutě se na všech kněžích pomstí. V jednom dni pobije osmdesát pět kněží a vybijí celé město Nób – muže, ženy, děti i dobytek. Pouze jeden ze synů Achímeleka se zachránil a přinesl tuto smutnou zprávu Davidovi. (1S kap. 21)

Následky Davidova provinění

David zhřešil a důsledky jeho hříchu dopadly na stovky lidí. Nevinně bylo vyvražděné celé město. Kvůli jedné lži pronesené ze strachu a v nedůvěře v Boží zabezpečení. Dnes si můžeme jen těžko představit, jak se David cítil, když uslyšel tu hroznou zprávu. Sami však můžeme prožívat dopady našich jednání. Pocity viny, beznaděje, úzkosti nebo materiální dopady. Vzájemná zranění a bolesti v mezilidských vztazích jsou následky hříchu, který je konán každý den. Všechno, co nevychází z Boha, z postoje lásky, nebuduje, ale ničí. Hřích zničil náš pohled na milost Boha a dál se o to snaží každý den.

Davidova proměna strachu v důvěru

„Láska nezná strach; dokonalá láska strach zahání, vždyť strach působí muka, a kdo se bojí, nedošel dokonalosti v lásce.“ (1. Jan 4,18)

Když se David doslechl o tom, že jej chce král zabít, dostal strach. Ze strachu zhřešil, lhal a dále v zemi krále Akíše předstíral šílenství. Jak často jsme i my v podobné situaci? Bojíme se o naše zabezpečení, o naše blízké. Chceme, aby vše dobře klapalo a fungovalo. Když se dostáváme do ohrožení, že o tyto věci přijdeme, začínáme se bát a hledáme cestu, jak si uchránit naše pohodlí a bezstarostný život. Naše vlastní vymyšlené cesty však často postrádají Boží plán. Čím více se chceme vyhnout skutečnému řešení problému, tím více se stáčíme pod moc strachu. Naštěstí většinou dopady našeho hříchu neusmrtí, jako v Davidově případě, stovky lidí, ale zasáhnou určitě nás a naše blízké okolí.

Následky hříchu bývají zpravidla hlavní pohnutkou, která nás nutí zastavit se a zhodnotit naše jednání. Máme možnost zkoumat, zda vše, co jsme udělali, souhlasilo s Boží vůlí nebo či jsme se stavěli proti Bohu. Když jsme vystaveni tváří tvář ovoci našich činů, můžeme reálně zhodnotit, zda jsme už nezašli příliš daleko, tak jako David. Hned v další kapitole, poté, co slyšel tu hroznou zprávu, se začíná otevřeně radit s Bohem o tom, co má dále dělat. Dotazuje se na jeho vůli, má-li vyrazit pobít Pelištejce do Keíle. V Keíle se dále dotazuje a čeká na Hospodinovu odpověď, kdy má z Keíly odejít a prchnout před Saulem.

„David se doptával Hospodina: „Mám jít a pobít tyto Pelištejce?“ Hospodin Davidovi řekl: „Jdi, pobiješ Pelištejce a zachráníš Keilu.“ (1 S23,2)

„A David se ptal: „Hospodine, Bože Izraele, tvůj služebník dostal jistou zprávu, že Saul hodlá přitrhout ke Keíle a zničit město kvůli mně. Vydají mě občané Keíly do jeho rukou? Sestoupí sem Saul, jak to slyšel tvůj služebník? Hospodine, Bože Izraele, oznam to prosím svému služebníku.“ Hospodin odpověděl: „Sestoupí.““ (1 S23,10-12)

Hospodin Davida netrestal, ale odpustil

Davida důsledky jeho strachu naučily spoléhat se na Boha a věřit mu. Při prchání před Saulem už David nečinil zbrklé kroky, ale čekal, kam ho Hospodin pošle. Věřil mu, že jedině s ním může uniknout před svou smrtí. Hospodin se přiznával k jeho modlitbám a vyslychal je, když k němu volal. Vždy ho dostal ze Saulových spárů a uchránil ho pro naplnění svého záměru. Následkem hříchu nebylo seslání trestu od Boha, nebylo zapříčiněno z Božího neodpuštění nebo nedostatečné milosti. Byl to dopad Davidových činů, které vykonal ze strachu. Záměr s Davidovým životem však zůstal stejný. Věřím, že David činil pokání z toho, co provedl, a to mohlo prohloubit jeho důvěru k Bohu. Mohl vyjít ze strachu, být naplněn láskou a rozhodnou se pro víru v Boží vedení.

Bůh neuchránil Davida od žádného následku hříchu, co ale v jejich vztahu udělal, bylo odpuštění, přijetí a obnovení vztahu. David mohl růst ve víře a vidět, že důvěřovat Bohu se vyplatí. Poslušnost Bohu přináší ovoce, radost a pokoj. Vede nás pryč od následků hříchů a učí kráčet v požehnání.

Je Bůh soucitný, když mi nedá to, po čem toužím?

Někdy máme takovou představu, že pokud nedostáváme to, co chceme, dotyčný nás nemiluje. Když si tento pokřivený obraz promítáme do vztahu s Pánem Bohem, začínáme být z toho nešťastní a zahořklí. Trápí nás, že Boží láska není skutečná.

Někdy velmi bolí snášet rány, setrvávat dlouhodobě v nedostatku nebo se rmoutit pro nenaplněná přání. I tohle Pán Bůh jistě ví. Stejně jako pochybujeme o tom, že Bůh má soucitnější srdce než kdejaký člověk, pochybujeme i o tom, že Bůh zná bolest našeho trápení. Jak by mohl Bůh odpouštět Davidovi, izraelskému lidu a nám všem, pokud by nesoucítil s lidskými břemeny? Z jakého důvodu by to činil než **z opravdové lásky**, která je plná milosrdného soucitu.

Bůh je svatý a dokonalý. Pro nás nepředstavitelný, a pokud kráčíme v jeho vůli, můžeme si být jisti, že to, co nás potkává, není trestem, nýbrž požehnáním.

„Což by někdo z vás dal svému synu kámen, když ho prosí o chléb? Nebo by mu dal hada, když ho poprosí o rybu? Jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec v nebesích dá dobré těm, kdo ho prosí.“ (Mt 7,9-11)

Pokud máme pocit, že nám něco schází, často je to díky tomu, že hledáme naplnění někde jinde než v Bohu. Bůh nás stvořil pro lásku, a proto nás nechává procházet zkouškami a dává nám nést kříž. Pomocí těžkostí nás učil správně milovat a formovat naši osobnost do jeho podoby. Kdybychom dostali vždy vše, po čem toužíme a nemuseli překonávat žádné těžkosti, nenaučili bychom se hledat opravdovou radost a skutečnou lásku. Naše radost by se stále odvíjela od pomíjivých věcí, každý den by byl jen o tom, zda se nám povede naplnit vše, co potřebujeme. Bůh ale nechce, abychom takhle žili, pro pomíjivost nás přeci nestvořil. Jsme součástí jeho věčného díla, a proto nás učí nést věčné ovoce a hledět na svět přes jeho milost.

„Miloval jsem tě odvěkou láskou, proto jsem ti tak trpělivě prokazoval milosrdenství.“ (Jr 31,3)

Pokud si dokážeme uvědomit, že on je skutečný Stvořitel s mateřskou láskou ke svému dílu, která je mnohem větší a dokonalejší, než které jsme schopni my lidé. Můžeme v pokoji spočinout, nechat se jim milovat a utvářet. On je přeci rodič, který nezahrnuje pomíjivými dary, ale který buduje ctnostný charakter.

Shrnutí

Hospodin je představován ve Starém zákoně jako tvůrce a rodič s opravdovým srdcem a všemi postoji i emocemi, které rodičovství provází. Hospodin má srdce, které je schopné většího citu než srdce lidské. Tak jej poznávali už Adam s Evou a další osoby Starého zákona. Když se Mojžíš setkává s Hospodinem, vykřikuje slova milosti a svatosti, které vystihují Boží podstatu.

Pokud se nám zdá, že Bůh takový není kvůli tomu, že snášíme těžkosti, jak jsme mohli vidět na příběhu krále Davida, že takto Bůh nepřemýšlí. Naše těžkosti jsou následkem našeho hříchu nebo k účelu našeho charakterního růstu. Domněnky o trestajícím Bohu jsou pokřivením skutečného Božího charakteru. Stejně tak i naše představa o lásce, která plní naše sny a přání. Bůh vidí dále než my a podle toho k nám přistupuje. Dary, které získáváme od něj, se nevyrovnají žádným našim snům ani představám. Přesahují náš žebříček důležitosti i naše vědomí, jen on dokonale chápe hodnotu skutečného jmění a pokladu, pro který nás připravuje a kterým nás nepřímo zahrnuje již zde na zemi.

Jsme Božími dětmi a jako rodič dokáže mít soucit se svým dítětem i Bůh je schopný milovat, odpouštět a soucítit. Naštěstí on zůstává stále stejný, i když mi odcházíme na pokřivené cesty.

2. 4 Boží milosrdenství v mudroslovných knihách SZ

V mudroslovných knihách se více než na milosrdenství, jako rachamím ukazuje na milosrdenství Boží ve významu slova chesed. Boží věrnost je často spojována s dodržením závazku, smlouvy (berít). Často je Boží milosrdenství spojováno s pojmem spravedlnosti. Opakovaně se vyskytují na stejných místech ve své blízkosti.

Boží milosrdenství, smlouva a věrnost v žalmech

„Poznej tedy, že Hospodin, tvůj Bůh, je věrný, zachovávající smlouvu a milosrdenství do tisícího pokolení.“ (Dt 7,9)

„Ty zachováváš smlouvu a milosrdenství svým služebníkům, kteří chodí před tebou celým srdcem.“ (1Kr 8,23)

„Ach, Panovníku, Bože veliký a hrozný, který dbáš na smlouvu a milosrdenství vůči těm, kteří tě milují a dodržují tvá přikázání.“ (Da 9,4)

Sám Bůh ujišťuje svůj lid o své věrnosti:

„Moje milosrdenství od tebe neustoupí a smlouva mého pokoje se nepohne.“ (Iz 54,10)

„Uzavřu s vámi smlouvu věčnou, obnovím milosrdenství věrně Davidovi prokázaná“ (Iz 55,3)

Milosrdenství a věrnost

Nejčastější paralela k milosrdenství v mudroslovných knihách je slovo odpovídající dodržení závazku, **věrnost**. Chesed je tedy možné zaměřovat i za věrnost.

„Všechny stezky Hospodinovy jsou milosrdenství a věrnost pro ty, kteří dodržují jeho smlouvu a svědectví.“ (Ž 25,10)

„Tvoje milosrdenství, Hospodine, sahá až k nebi. Tvoje věrnost se dotýká mraků.“ (Ž 36,6)

„Kéž mě stále opatruje tvoje milosrdenství a věrnost.“ (Ž 40,12)

Dále Žalmy: 40,11; 57,11; 108,5.

Velké množství žalmů mluví o Božím milosrdenství a věrnosti. Tato častá touha chválit takto Boha je jistě podložena osobními zkušenostmi s milosrdenství a věrností Boha. Je to silný pilíř, o který se mnoho žalmistů opírá při žádostech a prosbách. Spoléhají na Hospodinovu milost a jeho věrnost Nesnaží se u Boha vyvolat citové pohnutky k tomu, aby jim požehnal, ale apelují na jeho charakter. Na cosi trvalého v Božím bytí, ukazují na stálost a věrnost Boží podstaty. Není zde touha podpořit emoční prožitek. (Vlková, 2016)

Ačkoliv se Bůh může hněvat, za jeho hněvem je silnější postoj. Postoj milosti, lásky a věrnosti k člověku, který přetrvává a převyšuje spravedlivý hněv. Člověk nemusí Boha přemlouvat, aby byl milosrdný. Je to součást jeho pevného charakteru. Spíše by měl sebe povzbuzovat do postoje, kdy vnímá a vidí tuto tak velkou krásu Božího milosrdenství.

3. Milosrdenství ve svědectví Nového zákona

Jak se projevuje Boží milosrdenství v Novém zákoně? Bůh Nového zákona bývá vnímán jako Bůh lásky a spásy. Proti starozákonním představám Boha je nám lidskost a soucitnost Ježíše jako Božího Syna bližší a sympatičtější. Příběhy o Bohu jako Otci, který je nám blízko, který se stará i o dva vrabce nebo který nás nikdy nenechá hladovět, jsou radostnou zprávou. Člověk získává novou naději a dozvídá se, že je Bohem nejen přijímán, ale dokonce velmi milován.

3. 1 Milostí jsme vykoupeni

Ježíš svým životem vydává svědectví o Bohu a zrcadlí nám jeho moc, lásku a dobrotu. Jako Mesiáš přišel na tuto Zem a stal se člověkem. Chodil po území dnešního Izraele, od města k městu, přinášel radostné i trpké příběhy a setkával se s těmi nejobyčejnějšími i nejvlivnějšími lidmi své doby. Všude kam přišel, přinášel světu pravdivý obraz Boha. Vším, co činil, ukazoval na Boží charakter a vzdával mu tak slávu.

Jeho vykupující oběť byla a vždy je ukázkou Boží milosti a nekonečné lásky k lidem. Akt zástupné oběti je čin, který lze naplnit, jen z velmi velké lásky. Ježíš se dobrovolně rozhodl pro nesení kříže a pro podstoupení násilné smrti. Měl od Otce stejnou svobodnou vůli, jako má každý z nás. Kdykoliv mohl vše odvolat a začít žít jinak, ale on to neudělal, protože hluboce miloval stejně jako jeho Otec, a proto dokázal jít na smrt místo nás.

Motivací k jeho činu byla láska, přesně ta láska, o které píše apoštol Pavel v 1. listu Korintským, ryzí a nesobecká. Skutečná láska není jen citovou pohnutkou, ale nastavením srdce. Nese v sobě plnost a radost ze života druhého. Bůh se v Kristu obětoval za nás, dal za naše hříchy svého vlastního syna, jeho bolest z utrpení Ježíše Krista musela být nepředstavitelná. Žádný rodič by jistě dobrovolně neobětoval svoje dítě, jenže Bůh viděl dále než my a věděl, že skrze tuto bolest se urodí mnoho a mnoho dobra.

Milost z lásky

Zlomek této velké obětující se lásky mohu zakoušet i při vykonávání svojí profese. Náplní mojí práce je rehabilitační péče o nemocné a postižené děti. Pokaždé když mohu být přítomna na pokoji, kde je nemocné malé dítě a jeho rodič sedí vedle něj, mám pocit, že mezi všemi pocity beznaděje, smutku a strachu je zde hlavně láska. Láska, která naplňuje celý

prostor a najednou dostává hmatatelnou podobu. I přes všechny obtíže vystupuje napovrch více než kdy předtím. Snad jsou to všechny ty negativní pocity a bolesti, které jí dávají tak velmi vyniknout a podtrhují její krásu. Často vnímám, že by si rodič se svým dítětem rád místo vyměnil, osvobodil svoje dítě a přebral toto trápení sám na sebe.

Bohužel mi tuto moc nemáme, ale Bůh ji měl a z lásky si lehl na místo, které bylo určené nám. Neptal se nás, zda to chceme. Nezajímalo ho, zda to oceníme. Prostě to udělal. Vidí, jak je každý z nás sužován svou vlastní bolestí a slabostí. Jak často nedokážeme žít tak, jak bychom chtěli. Bolí nás změnit se k lepšímu a odpustit, když nám někdo křivdí. A z tohoto kruhu nám Bůh pomohl, dal nám řešení a ukázal cestu, abychom už nebojovali sami se sebou a netrápili se pomíjivými starostmi. On nás osvobodil z naší nemoci. Už nechce, abychom se trápili a hledali různé povrchové náplasti.

Dal nám Ježíše a chce, abychom přišli k němu a on nás tak mohl uzdravit. Trvale a v hloubce našeho srdce, tam kde nedosáhne žádný jiný lékař. Nikdo nedokáže lépe opravit nástroj než ten, kdo jej stvořil. Jen tvůrce, zná dokonale svoje dílo, a proto jedině on může napravit náš život a opět nás zprovoznit k tomu, pro co nás stvořil – pro lásku!

Milosrdenství ve vykupující oběti

Boží vykupitelský čin, kterým jsme byli osvobozeni od pout hříchu a získali nový věčný život, je nosným aktem nejen Bible, ale i celého Božího stvoření. Boží milosrdenství je zde nepředstavitelné. Ospravedlnění našich vin ukazuje Boha jako skutečně milosrdného Otce, který je milosrdný z lásky k člověku a nechce přihlížet tomu, jak člověk trpí. Sama zástupná oběť je vrcholem Božího milosrdenství, které dává nový život.

Milosrdný Ježíš

Bůh nám však skrze Ježíše neposkytl jen spásu, ale ukázal nám, jak máme žít. Ježíš jako Boží Syn znal milosrdenství svého Otce, a proto v sobě mohl mít stejný postoj milosti i k druhým lidem. Viděl a znal každé lidské srdce, dokázal soucítit s lidskou bolestí, a proto je uměl i uzdravovat. Jeho příběhy o uzdravení, milosti a soucitu s chudými jsou nám vzorem pro náš vlastní život. V další kapitole se podíváme na jednotlivé verše Nového zákona, které vypovídají o Božím milosrdenství.

3. 2Novozákonní verše a příběhy o milosrdenství

Nejčastěji používaným slovem pro vystižení milosrdenství je v Novém zákoně slovo *elos*. Tento pojem značí soucit, milosrdenství, slitování. Ve starozákonní etymologii má blíže ke slovu *rachamím* – Božimu slitování – než k *chesed* – dodržení závazku, věrnost.

Tato část práce se věnuje rozboru jednotlivých veršů o milosrdenství v Novém zákoně. Souvisí s praktickou částí, která zkoumala znalost Biblických veršů o milosrdenství mezi křesťany.

3. 2. 1Novozákonní verše o milosrdenství

Při dotazníkové šetření byla položena otázka, jaký verš o milosrdenství si respondenti vybavují. Záměrem této otázky bylo zjistit povědomí věřících křesťanů o milosrdenství, na základě poselství Bible. Zjistit jaké verše jsou nejrozšířenější mezi věřícími a mohou posloužit, jako argumenty v případné diskuzi. Nejčastěji si dotazovaní vzpomínali na verše z evangelií, mezi nejpočetnějšími odpověďmi byla zahrnuta pasáž z Matoušova evangelia:

*„Když potom seděl u stolu v domě, hle, mnoho celníků a jiných hříšníků stolovalo s Ježíšem a jeho učedníky. Farizeové to uviděli a řekli jeho učedníkům: „Jak to, že váš Mistr jí s celníky a hříšníky?“ On to uslyšel a řekl: „Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Jděte a uče se, co to je: **Milosrdenství chci, a ne obět'**. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.“ (Mt 9,10-13)*

Ježíš zde ukazuje na Boží perspektivu a pohled na člověka. Usedá vedle lidí, kteří jsou zranění a přináší jim pokoj a naději. Slovním obratem: *Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní*. Ukazuje na důležitost milosrdenství právě k těm nejpotřebnějším. K lidem, kteří nám nemusí být vždy příjemní nebo milí. K lidem, kteří nám přinášejí těžkosti nebo nás zraňují. Ježíš tady ukazuje, že milosrdenství a soucitnost s bídou druhých lidí je více než obět' pro Boha. Postoj srdce s upřímnou láskou vyžaduje čas a zkoušky, ale Bohu je milejší než prázdné skutky a povrchní obřady.

Část Ježíšových slov je citací prorocké knihy Ozeáš:

„Milosrdenství chci, ne obět', poznání Boha je nad zápalý.“ (Oz 6,6)

Knihy Ozeáš pochází z 8. stol. p. n. l. Poselstvím knihy je manželský vztah Ozeáše a smilné Gomery jako obraz vztahu Boha k Izraeli. Gomera hřeší a zrazuje svého muže. Ozeáš ji odpouští a přijímá ji zpět za svoji ženu. Ježíš použil slovní obraz z prorocké knihy, která

ukazuje na Boží odpouštění a milosrdenství. I přes všechny útoky Izraele k jiným bohům a vykonávání modloslužeb jej Hospodin přijímá nazpět a zapomíná na jeho hříchy. Přesně tak jako Ozeáš přijme nazpět Gomeru, která utekla za milenci.

Verše o odměně za milosrdenství

Dalším nejvíce citovaným veršem byl verš z páté kapitoly Matouše:

„Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“ (Mt 5,7)

V tomto verši Ježíš ukazuje na odměnění za milosrdenství. Ten, kdo prokazuje milosrdenství, sám bude omilostněn. Prokázání milosrdenství není jen o bezduchém skutku, skutečné milosrdenství sebou přináší ovoce. Z naplňování Boží vůle můžeme zakoušet Boží blízkost, pokoj a radost. Dáváme-li pokoj, vrací se k nám, milujeme-li, jsme milováni, a činíme-li skutky milosrdenství, je milosrdenství naší odměnou.

„Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš otec. Nesuďte a nebudete souzeni; nezavrhujte a nebudete zavrženi; odpouštějte a bude vám odpuštěno.“ (Lk 6, 36-37)

Obdobný verš. Ježíš vybízí k tomu, že máme následovat v našich činech našeho nebeského Otce, protože všechno, co učiníme, nám bude započítáno.

Verše o spáse pramenící z Božího milosrdenství

Důležitými verši o Božím milosrdenství jsou verše týkající se naší spásy z Boží milosti. Někteří z dotazovaných napsali tyto verše jako projevení Božího milosrdenství k nám. Považuji za dobré, že několik lidí si uvědomuje Boží milosrdenství ve spásonosném činu Ježíše Krista.

„Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (J 3,16)

„Milostí jste tedy spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit.“ (Ef 2,8-9)

3. 2. 2Novozákonní podobenství o milosrdenství

Kromě veršů o milosrdném Bohu Otci nám Nový zákon ukrývá i mnoho podobenství, ze kterých můžeme čerpat do našeho běžného života. Podobenství bývají příběhy, které mají často několik rovin výkladu. Můžeme je číst jako obyčejné denní příběhy, anebo za nimi hledat něco více. Každé Ježíšovo podobenství sebou přináší i duchovní rozměr. Ukazuje nám souvislosti o světě, který je ukryt před našimi zraky. Učí nás poznávat, že stejně jako platí fyzikální zákony na naší zemi, panují i duchovní zákony na spirituální úrovni.

Z prozkoumávání těchto příběhů si můžeme odnést principy, proč je milosrdenství tak důležité a co se děje v našich srdcích při jeho vykonávání. Ze všech čtyř evangelií, která jsou dostupná v Bibli, se námětem Božího milosrdenství nejvíce zabývá evangelium Lukáše. Evangelista staví ve svém vyprávění o Ježíšově životě do popředí příběhy o ženách, chudých a hříšných celnících. Dává nám nahlédnout do života matky Pána Ježíše, nabízí nám příběh farizeje a hříšné ženy, která se kaje u Kristových nohou (Lk kap. 7). Často zaznamenává momenty Ježíšova milosrdenství k chudým a chromým.

Milosrdný Samařan (Lk kap. 10)

V desáté kapitole nám přináší příběh o plnosti věrné a obětující lásky. Jeden ze zákoníků vystupuje a snaží se zkoušet Ježíše otázkou: „*Mistře, co mám dělat, abych měl podíl na věčném životě?*“ (Lk 10,25). Ježíš vidí zákoníkovy falešné motivace, a tak reaguje opětovnou otázkou: „*Co je psáno v Zákoně? Jak to tam čteš?*“ (Lk 10,26) a on mu řekl: „*Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí a miluj svého bližního jako sám sebe.*“ (Lk 10,27) Po této odpovědi je zákoník pochválen a Ježíš reaguje dále na otázku, kdo je můj bližní?

„...„*Jeden člověk šel z Jeruzaléma do Jericha a padl do rukou lupičů; ti jej obrali, zbili a nechali tam ležet polomrtvého. Náhodou šel tou cestou jeden kněz, ale když ho uviděl, vyhnul se mu. A stejně se mu vyhnul i levita, když přišel k tomu místu a uviděl ho. Ale když jeden Samařan na své cestě přišel k tomu místu a uviděl ho, byl pohnut soucitem; přistoupil k němu, ošetřil jeho rány olejem a vínem a obvázal mu je, posadil jej na svého meška, zavezl do hostince a tam se o něj staral. Druhého dne dal hostinskému dva denáry a řekl: ‚Postarej se o něj, a bude-li tě to stát víc, já ti to zaplatím, až se budu vracet.‘ Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, který upadl mezi lupiče?‘ Zákoník odpověděl: ‚Ten, který mu prokázal milosrdenství.‘ Ježíš mu řekl: ‚Jdi a jednej také tak.‘ (Lk 10, 30-37)*

Ježíš zde ukazuje, jak se projevuje milosrdné a soucitné srdce. Samařan byl v očích Židů, kvůli odlišné náboženské tradici, někdo nečistý a zavržený. Přesto to byl člověk, kterého dal Ježíš lidem za příklad. V tomto příběhu vystupují dvě odlišné služby pro Boha.

Služba obětování a služba milosti.

Levita i kněz byli vzdělaní muži, povolání Bohem ke službě v chrámu a vážení ve společnosti. Často stáli před Božím stánkem a jejich úkolem bylo přibližovat lidi k Bohu a přinášet určené zvířecí oběti. Oproti tomu Samařan byl obyčejný muž, nebyl každý den v chrámě a neznal všechno učení. Samařan byl člověkem odsouzeným Židy a nečistým pro vztah. Přesto mu však toto odsouzení nebránilo naplnit Boží vůli a vzdát Bohu chválu službou milosti. (Papež František, 2015, s. 51-53)

Symbolika těchto dvou typů lidské služby ukazuje na naše lidské srdce. Jedno srdce, které dokáže sloužit Bohu činy na povrchu. Ochotně vykonávající službu, která přináší vlastní prospěch, uspokojení a uznání od druhých. Druhé, které nehledí na vlastní přínos, a proto se nebojí sloužit opravdově. Srdce povrchové je plné strachu. Bojí se, o co přijde, pokud se skloní a vykoná službu na místě, kde je to skutečně potřeba.

Srdci Samařana **záleží více na ostatních než na sobě**. Nezáleží mu, co získá pro sebe, ale je přemoženo milosrdným soucitem, který přemáhá strach. Vykračuje vstříc milosrdnému skutku a nebojí se toho, co bude muset zaplatit. Cena Samařanovy služby je menší než bolestná lítost, kterou pociťuje při pohledu na zbitého člověka. Samařan se sklání k potřebnému a učiní vše, čeho je schopen ke zmírnění jeho bolesti.

Tento příběh je příkladnou ukázkou nekonečné Boží milosti, stejně jako Samařan otevře své srdce naplněné soucitem, i Bůh k nám je stále otevřen a chce hojit naše bolesti. Samařanova pomoc umožnila zraněnému člověku zahojit jeho rány. Díky jeho péči mohl dostat novou naději a uzdravit se. Projevením této pomoci a skutku milosti byl polomrtvému člověku navrácen život. Tento příběh vypráví o viditelné pomoci a sklonění se k člověku. Však hlubší kontext vypráví o daru života z projevené milosti. Zbitý člověk byl na hranici života a smrti, ležel polomrtvý, kdyby mu nebyla poskytnuta pomoc od kolemjdoucího, nemusel se dožít příštího dne. Samařan svým milosrdenstvím zachránil lidský život a dal podmínky pro dobré uzdravení.

Ježíš a cizoložnice

Zajímavým příběhem o dopadech prokázaného milosrdenství je příběh, kdy se Ježíš setkává tváří tvář s cizoložnou ženou. Hlavní postavou celého příběhu je Pán Ježíš, ke kterému farizeové přivedou ženu, která byla právě přistižena při cizoložství. Mimomanželský fyzický vztah je velkým hříchem v očích Boha a po právu se ani Židům nelíbí ho přehlížet. Chtějí ženu za její přestupek potrestat. Než to však udělají, přivedou ji před Ježíše, vyloží mu, co se přihodilo, a předloží mu i zákonné ustanovení předané od Mojžíše.

Ježíš se ocitá v napínavé situaci, pozná srdce farizeů a uvědomuje si, že jej chtějí obžalovat. Žena, které jde v dané chvíli o holý život, musí být strachy bez sebe. Farizeové se domnívají, že dostali Ježíše do úzkých, a Ježíš si sedne a maluje prstem do písku. Celá Ježíšova reakce vypadá zprvu absurdně. Nereaguje, nenechá se vyprovokovat davem, zůstává svůj a hledá odpověď, která neodsoudí. Po chvíli naléhání pronese známou větou:

„Kdo z vás je bez hříchu, první hod' na ni kamenem!“ (J 8,7)

Poté si sedne zpět a pokračuje ve svojí činnosti. Touto jednoduchou větou, odzbrojil další dotazy a prudkost všech zúčastněných. Učení farizeové nenacházejí odpověď. Nezbyvá jim nic jiného než uznat, že pod tímto zákonem nemohou ani oni hodit jediný kámen. Veškerou zlobu a touhu po odplatě Ježíš v jednom okamžiku zničil a nasměroval ji zpět do srdce každé z přítomných. Přítomní už si nedovolí podporovat násilí na přistižené hříšnici, dokonce se najednou ocitají v podobném postavení. Sami se musí obrátit do svého nitra a přiznat si, že kvůli svým slabostem nejsou oprávněni odsuzovat druhé. (Heryán[online], 2012)

Po chvíli zůstává Ježíš s ženou sám.

„Ženo, kde jsou ti, kdo na tebe žalovali? Nikdo tě neodsoudil?“ Ona řekla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš řekl: „Ani já tě neodsuzuji. Jdi a už nehřeš!“ (J 8,1-11)

Stačilo slovo a žena by přišla o život krutou smrtí, farizeové by se utvrdili ve své moci a přihlížející by se nejen stali vrahy, ale nepoznali by projev milosti. To, co se stalo před očima zúčastněných lidí, muselo zanechat stopy na každém z nich. Farizeové dostali lekci, že nejsou nejmoudřejší a že snažit se někoho nachytat se může obrátit proti nim. Přihlížející byli svědky nezasloužené milosti, dokonce sami museli uznat, že na místě přistižené ženy by mohl stát kdokoliv z nich. A cizoložná žena, jak by mohla uniknout o vlásek smrti a nevzít si z toho ponaučení? Domnívám se, že všem zúčastněným se projeveným milosrdenstvím dostal do těla nový život. (Heryán[online], 2012)

Závěr

V Novém zákoně je několik dalších příběhů, ve kterých Ježíš projevuje milosrdenství nebo o něm vypráví podobenství (např.: Marnotratný syn, farizeus a hříšnice,...). Často je projev milosrdenství předkládán posluchačům jako důležitý projev opravdové služby a upřímné lásky k Bohu. Ježíš nejen zmiňuje Boží milosrdenství, ale sám jej i projevuje. Ať už se jedná o milosrdenství soucitné ukryté ve vnitřních pocitech srdce, tak i zjevné projevením skutků uzdravení. Ježíš je po vzoru svého Otce milosrdný.

Ježíš i jeho Otec chtějí, abychom si navzájem prokazovali milosrdenství. Platnost tohoto poslání jsme již uvedli v předcházející kapitole v rozboru biblických veršů. Jistě by nebylo dobrou Boží vůlí, kdyby smilování nepřinášelo dobré dopady do života. Jaké dopady to jsou, na to se podíváme v následující kapitole.

4. Milosrdenství v praxi života

4. 1 Dopady milosrdenství

V minulé kapitole jsme si na příbežích z Nového zákona mohli ukázat, jak se projevovalo Ježíšovo milosrdné srdce. Jaké dopady toto milosrdenství přinášelo a jaké změny dokázalo v životě lidí učinit?

Domnívám se, že hlavním dopadem je záchrana a změna lidského života. Skutek milosti, který je opakem přirozeného lidského jednání, otevírá bránu k lidskému srdci. Projevením soucitu darujeme druhému kus lásky, kterou do nás vkládá sám Pán Ježíš. Je to jako klíč k otevření a uzdravení lidských zranění. Pokud vnímáme, že jsme milováni od Boha a on vůči nám projevuje svoje milosrdenství, můžeme i my po jeho vzoru darovat druhým stejnou milost a odpouštění. (McClung, 2015)

„Sami v sobě nemáme schopnost tolik milovat, ale Bůh nás k lásce uschopňuje. Sami se nedokážeme navzájem uzdravovat, ale Bůh nás uzdravuje skrze druhé. Každý křesťan může takto sloužit. Každý z nás může druhým přinášet milosrdenství.“ (McClung, 2015, s 62)

Odsouzení je postojem vedoucím k zániku života

Každý čin sebou přináší následky. Hřích je živnou půdou pro strach, beznaděj nebo úzkost, naopak konání Boží vůle se vyznačuje pokojem a radostí. Jestliže ve svém srdci živíme hněv a neodpuštění, často naše srdce zatvrdnou, a nedokážeme tak pociťovat radost ze štěstí druhých ani upřímnou lásku. Pokud však naše srdce otevřeme Bohu, nemusíme se od něj obávat zranění a můžeme ho nechat proměňovat naše nitro k jeho obrazu. To on do nás vkládá dobré motivace, ať už si to uvědomujeme, nebo ne. Boží podstatou je přeci láska, z které vychází veškeré dobro našeho stvoření.

Pokud zažijeme absolutní přijetí a milování od Boha, toužíme to samé posílat dál. Přijetí hříšného člověka do společenství není nic automatického. V lidských představách existuje mnoho domněnek a předsudků. Začlenit se a být v kolektivu sám sebou je věc nad naše síly. Z každé strany jsou na nás často mířeny vyšší nároky, než můžeme naplnit, snažíme se tak zakrývat naše nedostatky a rychle sklouzáváme k pokrytectví. Nikdy nedokážeme naplnit představy všech lidí, kteří jsou kolem nás.

Takový přístup se vyznačuje **odsuzováním a hodnocením druhých lidí**, je opakem milosrdenství. Odsouzení a zavření dveří před pomocí druhým nikdy nepovede k dlouhodobé upřímné radosti. Přináší sebou spíše pocity nadřazenosti, sobeckosti a izolovanosti od druhých lidí. Podporuje sebestřednost člověka, která mu zavírá oči i srdce pro druhé lidi. Tvrdnutím srdce se člověk stává osamělejším, jeho vztahy jsou mělčí a život povrchnější. Ovocem odsouzení je umírání sám v sobě a ničení lidí žijících kolem sebe.

Milosrdenství vytváří prostor pro vznik nového života

Když šel Ježíš z lásky k nám na kříž, učinil tak proto, abychom mi získali nezaslouženě nový život. Jeho čin se rovnal milosti Boží pro nás. Prokázáním Boží milosti je darování daru věčného života.

„Milostí tedy jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar, není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit.“ Ef 2,8-9

Obdobně i milosrdný Samaritán poskytl pomoc polomrtvému muži a zachránil mu tak život. Stejným způsobem jako fyzická pomoc zachránila zbitého muže před smrtí, funguje i skutek duchovního milosrdenství na úrovni duševní. Zbitý muž nemohl za to, že byl poraněný. Rány, které měl na svém těle, mu způsobili jiní lidé. Stejně jako nebyl jejich autorem, nebyl ani tak zdatný v tom, aby si je uměl sám ošetřit. Ležel odstrčen ve své bolesti a byl odkázán na pomoc kolemjdoucích.

Často to tak bývá i s lidmi, kteří jsou nám nepříjemní, mohou být hrubí, posměvační nebo jen nešťastní. Střetování se do lidí kolem sebe, vytváření pomluv nebo nactiutrhaní často pramení z vlastní pokřivené sebehodnoty a skryté bolesti ve vlastním srdci. Někdy je velmi těžké se k takovým lidem přiblížit a reagovat s láskou a pokorou na jejich projevy chování.

Určitě i Samaritán si musel zašpinit ruce, nemuselo být příjemné očišťovat špínu a krev. Věnoval nejen svůj čas a peníze. S pomocí zbytému neznámému člověku se i on vystavil riziku, že se jeho pomoc obrátí proti němu. Přesto to učinil. Udělal vše, co bylo v jeho silách, aby obvázal rány a připravil prostředí, ve kterém se dobře zahojí.

Jeho materiální pomoc nám může být vzorem. Kolik lidí v našem okolí čeká, až si jich někdo všimne. Někdo, kdo uvidí, že se uvnitř trápí. Kdo najde tu bolestivou ránu a bude ochoten si ušpinit ruce bez ohledu na spojená rizika. Skutky milosrdenství nejsou jen zjevné a materiální. Podstata milosrdenství je v soucítění s druhými ve vidění jejich naléhavých potřeb, v ochotě snášet spolu příjemné i bolestné věci.

Samařan ošetřoval rány na těle olejem a vínem, nakonec je obvázal obvazy. Našimi nástroji na čištění jsou naslouchání a trpělivé snášení. Mastí na hojení slova, jak povzbuzení, tak napravení. A nejdůležitější jsou podmínky pro hojení, a to je prostředí bezpodmínečného přijetí. Přijetí umožňuje budovat nové a zdravé vnímání sám sebe. Nabízí prostor pro omyly a chyby, takové prostředí v nás posiluje pocit svobody. V člověku se tak může začít utvářet nová identita, která je založená na lásce.

Ježíš nepřišel soudit, ale spasit

Když farizeové přivedli k Ježíši cizoložnou ženu, očekávali od Ježíše verdikt odsouzení. Mysleli si, že jedině tak se projevuje správná spravedlnost. Patří k našemu přirozenému smýšlení trestat lidi i sebe za svá provinění. Nepochází nám, že hřích už je sám osobě dost velkým trestem (Young, 2017). Provinění nás odlučuje od Boha, od zdroje jediné a pravé radosti, která dává smysl celému životu. Jak smutné je žít bez vidiny lepšího světa. Bránit se víře ve věčný život v radosti a setkání s blízkými v Božím ráji. Každý hřích si sebou nese dost velká trápení, proč máme představu, že je potřeba jej ještě potrestat, pokud se hříšník upřímně kaje a lituje svého provinění.

„Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil.“ (Jan 12,47)

Ježíš nás nepřišel soudit za náš hřích, ale spasit. Jeho slova a přístup k lidem darovaly vždy nový život. Ať se jednalo o tělesné skutky milosti (uzdravení, nasycení, zmrtvýchvstání) nebo duchovní projevy (večeře s celníky a hříšníky, odpuštění Petrovi), pokaždé plně přijímal člověka. Jeho slova byly darem milosti i pro povýšené zákonodárce. (Jan 8)

Neil Anderson, jeden z nejprodávanějších amerických spisovatelů, ve své knize: *„Victory over the Darkness“* Vítězství nad temnotou, popisuje dopady procesu přijímání druhých. Prokázané milosrdenství umožňuje změnu pohledu na vlastní nedokonalosti a rozvoj zdravého sebevědomí.

„V oblasti vztahů jsou kritéria pro přijetí v tomto světě založena na chování daného člověka, takže většina lidí si z dětství nese pocity odmítnutí. Boží království je však založeno na Boží bezpodmínečné lásce a přijetí (Tt 3,5). Základem vztahů tedy není dávat druhým to, co si zaslouží – co je soud – nýbrž to, co potřebují – co je milost. ... Když se lidem dostane přijetí a pozitivní motivace, budou sami usilovat o to, aby mohli zodpovědně obstát před autoritou.“ (Anderson, 1990, s. 163)

Shrnutím nastudované literatury, rozbořem biblických příběhů a z vlastní zkušenosti se domnívám, že milosrdenství je postoj srdce, vytvářející prostředí bezpodmínečného přijetí, ve kterém se utváří nový život a které se projevuje skutky milosrdenství. O činech milosrdenství vypráví další kapitola.

4. 2 Postoj služebníka

Skutky milosrdenství sebou vždy přináší duchovní ovoce. Mohou uzdravit a naplnit láskou bolavé srdce. K této službě druhým je však potřeba, abychom se i my sami stali služebníky druhých. Pán Ježíš při poslední večeři vstal od stolu, opásal se lněným plátnem a začal svým učedníkům omývat nohy. Jak píše ve své knize *Ministries of Mercy* americký pastor Timothy Keller, jistě se nejednalo o milou činnost.

„Foot washing was pleasant for the hot and tired guests at a dinner, but it was menial work, fit only for slaves.“ (Keller, 1985, s. 137)

Omývání špinavých nohou učedníkům byla činnost, která potřebovala velkou dávku pokory a lásky. Sehnout se a činit nepříjemnou manuální činnost lidem, kteří nedosahovali jeho moudrosti ani moci. Bez pobízení vidět potřeby druhých a nebát se zašpinění si vlastního šatu nebo pověsti je důležitým krokem pro skutky milosrdenství. Ježíš sám nám dal příklad, jak správně milovat. Pokud on skutečně vládne v našich srdcích, budeme usilovat o stejný postoj služebníka, jako má náš Pán. (Keller, 1997)

„Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.“ Jan 13,13-16

4. 3 Skutky milosrdenství

Milosrdenství se utváří v srdci člověka, jak je psáno výše, na venek se však projevuje naším jednáním. Už prvotní církve rozdělovala tyto projevy na šest skutků. Základ pro dělení vychází z Matoušova evangelia. Ježíš vypráví podobenství o posledním soudu a přiděluje království nebeské těm, kteří mírnili potřeby druhých lidí.

„Pojďte požehnaní mého Otce, přijměte jako úděl království, které je pro vás připravené od založení světa. Neboť jsem hladověl, a dali jste mi jíst, žíznul jsem, a dali jste mi

napít, byl jsem na cestách, a ujali jste se mne, byl jsem nahý, a oblékli jste mě, byl jsem nemocen, a navštívili jste mě, byl jsem ve vězení a přišli jste ke mně.“ (Mt 25, 31-46)

Skutky tělesného milosrdenství

Mezi skutky tělesného milosrdenství patří:

- sytit hladové,
- dávat pít žíznivým,
- odívat nahé,
- ujímat se pocestných,
- navštěvovat vězněné,
- navštěvovat nemocné.

A později k nim byl přidán ještě skutek sedmý - pohřbívání mrtvých.

Církevní otcové počínaje Originesem přes Tomáše Akvinského a další vidělo ve skutcích tělesného milosrdenství i duchovní stránku. Pod skutkem syčení hladových můžeme vidět i syčení duchovní stravou pro duši. Skutek odívání druhých nemusí značit jen materiální pomoc, ale i zahalování prohřešků druhých. Například nešířením pomluv a nactiutrhaní ve společnosti nebo sboru. (Grün, 2016)

Skutky duchovního milosrdenství

Ve středověku bylo k sedmi skutkům milosrdenství připojeno dalších sedm skutků duchovního milosrdenství.

- Napomínat bloudící,
- poučovat neznalé,
- radit pochybujícím,
- těšit zarmoucené,
- trpělivě snášet obtížné lidi,
- odpouštět urážky,
- modlit se za živé i zemřelé.

Uvedené rozdělení skutků milosrdenství se ustálilo v tradici katolické církve. Jedná se o popis na základě Bible a myšlenek církevních otců. Domnívám se, že je dobré mít podvědomí o těchto skutcích. Pamatovat na ně a uplatňovat je během svého každodenního života. Vždyť Ježíš sám nám v jejich plnění byl dobrým příkladem.

5. Církevní denominace zkoumaného vzorku

V praktické části této práce byl prováděn výzkum napříč denominacemi. Zkoumaný vzorek respondentů byl vybrán z několika církví působících v naší republice. Nejpočetnější zastoupení měla církev katolická, která je i nejrozšířenější církví na našem území. Následně byli v dotazníkovém šetření nejčastěji zastoupeni, křesťané z Českobratrské církve evangelické, Církve Adventistů sedmého dne nebo Církve bratrské. Poslední varianta odpovědi dávala respondentům možnost uvést jinou církevní konfesi nebo sdružení, se kterým se identifikují. Co mají uvedené církve společné a naopak v čem se rozcházejí, kolik čítají členů, se dozvíme v této kapitole.

5.1 Církev římskokatolická

Je největší církví na našem území s bohatou historií. Vyznačuje se dlouhodobou tradicí a značným slavením liturgických obřadů. Jejím představitelům jsou udělovány církevní tituly na základě svého úřadu a hodnosti. Členové církevní obce tak mohou přijímat tituly jako jáhen, farář, biskup nebo kardinál a další. V církvi je stanoven pevný řád na základě ustanovení zapsaných v knize církevního práva, zde jsou zapsány veškeré podmínky pro řešení případných sporů.

Katolická církev se od uvedených zreformovaných církví liší hlavně svojí vírou v uctívání Panny Marie a ostatních zemřelých označovaných jako svatí. Kromě Písma svatého klade důraz i na význam tradice a nadpřirozenou moc celého církevního uskupení. V církvi se klade důraz na přijímání svátostí, zvláště na přistupování k eucharistii jako proměněnému skutečnému tělu Kristovu.

Při statistickém sčítání v roce 2011 měla katolická církev dominantní postavení mezi ostatními církvemi v našem státě. Počet jejich členů se pohyboval kolem jednoho milionu. (ČSÚ, Odbor statistiky obyvatelstva, 2014). Je to velký rozdíl oproti ostatním církvím, které čítají zhruba několik deseti tisíců. Katolická církev si i přes všeobecné odpadlictví od víry stále udržuje nejrozšířenější postavení na české křesťanské scéně.

5. 2 Českobratrská církev evangelická

Je druhou nejpočetnější církevní denominací na našem území. Vznikla v období po první světové válce spojením Evangelické církve augsburského vyznání a Evangelické církve helvetského vyznání. Obě tyto církve působily na českém, moravské a slezském území od roku 1781, kdy byl vydán Josefův Toleranční patent. Českobratrská církev evangelická vychází z reformovaných církví. Vyznačuje se zachováním dvou svátostí: večeře Páně a křtu, obě tyto svátosti vychází z ustanovení v Písmu svatém. Jako obdobné reformované církve klade důraz na Písmo svaté a vnitřní obrácení člověka. Podle učení uvedeného v katechezi zastává názor pouze jedné církve, a to církve Kristovy.

„Církev je jedna – lid Kristův. Církev se ovšem dělí podle doby a místa vzniku i podle různých názorů a důrazů na „denominace“ (skupiny odlišné jménem).“ (Klinecký, 2016, s 39)

V církvi se slaví pravidelné bohoslužby, kdy si shromáždění připomínají slova Páně a jeho velikonoční oběť. V evangelických kostelech nebývá mnoho výzdoby, jsou vybaveny prostě a obyčejně. Na stěnách chybí obrazy a jedinou potěchou pro oči je visící kříž nebo farářův stolec. Kostely jsou přizpůsobené pro duchovní rozjímání a podporují zaujetí naslouchání kázání a vnitřního usebrání. V roli faráře nás může někdy překvapit i žena, která vysvěcuje a podává lidem skutečný chléb. Ve chvílích sdílení večeře Páně stojí všichni zúčastnění spolu na místě svatostánku, pijí z jednoho kalichu víno a přijímají od faráře ulomený chléb se slovy: „Toto je Kristovo tělo.“ Bohoslužby a přijímání chleba jako těla Kristova mohou připomínat i katolické sdílení eucharistie. Tady však není přijímaný chléb považován za skutečné tělo Kristovo. Chléb je pouze symbolem tohoto připomenutí.

I správa a organizace evangelické církve je odlišná od správy katolické. Řízení je trojstupňové:

- na úrovni sboru zasedá sborové shromáždění,
- o stupeň výše je utvořen seniorát, jehož setkání se nazývá konvent (v ČR je 14 seniorátů),
- a nejvyšším správním orgánem je synodní rada, která se setkává na shromáždění nazývaném synod. (Klinecký, 2016)

5. 3 Církev bratrská

Další známou církví vzešlou z reformace je Církev bratrská. Navazuje na tradici staré jednoty českých bratří. Jako obdobné církve vyznává osobní víru v jednoho Boha – Otce, Syna a Ducha svatého. Usiluje o soudobé, praktické křesťanství založené na poselství Bible. Církev bratrská na rozdíl od ostatních církví v naší republice zaznamenává od roku 1990 plynulý nárůst členů. Rok po revoluci čítali její příslušníci kolem šesti a půl tisíce, v roce 2016 už byl jejich počet přes deseti tisíc. (Portál CB [online], 2014)

5. 4 Církev adventisté sedmého dne

Vznikla v návaznosti na prorocké vidění a obdarování Američanky Ellen Gould Whiteové. Její kniha Velké drama věků odhaluje ukrytá tajemství Bible a poukazuje na brzký příchod Ježíše Krista. V návaznosti na její učení a odhalování biblických proroctví kazatele Williama Millera začala vznikat jako církev v 60. letech 19. století v severní Americe. Velmi rychle se rozšířila do celého světa. Jejím poselstvím je přivádět lidi k evangeliu po vzoru apoštolů a zvěstovat brzký konec věků.

Důležitou pozornost věnuje dodržování soboty jako dne odpočinku, který ustanovil Hospodin v Bibli. Zdržuje se popíjení alkoholu a užívání vepřového masa. Klade důraz na vnitřní obrácení člověka a přijetí Krista jako spasitele. Slavení bohoslužeb je obdobné jako u reformovaných církví. Správa a organizace církve je čtyřstupňová:

Sbor – na nejnižší úrovni jako společenství věřících,

Sdružení – organizované společenství sborů v určitém státě nebo území,

Unie – spojuje několik sdružení,

Generální konference – nejvyšší organizační jednotka, která sjednocuje všechny unie na světě. (Církev adventistů sedmého dne [online], 2018)

5. 5 Nedenominační křesťanské společenství

Při vyhodnocování dotazníku se u možnosti volného výběru několikrát objevilo společenství Integrity Life. Jedná se o spolek, který vznikl v roce 1992 v Brně. Působí v několika studentských městech v Čechách i na Slovensku a zaměřuje se primárně na práci se studenty. Usiluje se rozvoj potenciálu vysokoškolských studentů, zvěstování Ježíšova evangelia a předávání křesťanských hodnot v průběhu každodenního života. (Integrity Life[online], 2015)

5. 6 Statistické rozložení religiozity českého národa

Jedním ze zdrojů při tvorbě práce byla i kniha Davida Václavíka *Náboženství a moderní česká společnost*. Autor popisuje a shrnuje vývoj české religiozity od bitvy na Bílé hoře po dnešní dobu. Ukazuje na důležité zlomy v religiozitě českého národa a objasňuje příčiny jejího současného stavu. Česká křesťanská víra za posledních dvacet let prošla velkým úpadkem. Téměř více než o polovinu se snížily počty věřících v největších církevních institucích.

Tabulka 1 Struktura obyvatel podle náboženské víry v letech 2001 - 2011

	2001		2011	
	abs.	%	abs.	%
Obyvatelstvo celkem	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
Věřící	3 288 088	32,1	2 168 952	20,8
z toho				
Církev československá husitská	99 103	1,0	39 229	0,4
Církev římskokatolická	2 740 780	26,8	1 082 463	10,4
Českobratrská církev evangelická	117 212	1,1	51 858	0,5
Nábož. spol. Svědkové Jehovovi	23 162	0,2	13 069	0,1
Pravosl. církev v českých zemích	22 968	0,2	20 533	0,2
Slezská evangelická církev a.v.	14 020	0,1	8 158	0,1
Osoby bez víry (bez vyznání)	6 039 991	59,0	3 604 095	34,5
Neuvedeno (nezjištěno)	901 981	8,8	4 662 455	44,7

Zdroj: ČSU, Odbor statistiky obyvatelstva 2014

Praktická část

6. Cíle a hypotézy

6.1 Pracovní cíle:

Hlavním cílem diplomové práce je shrnout dostupné poznatky z Písma svatého a další teologické literatury o Božím milosrdenství a zjistit, jak jsou uplatňovány v praxi církve.

Dílčí cíle:

- Zjistit, co si křesťané představují pod pojmem milosrdenství a jakým jiným termínem jej vystihují.
- Zjistit, zda křesťané vědí, co dobrého přináší prokazování skutků milosrdenství a proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství.
- Zjistit, zda jsou křesťané spokojeni s mírou milosrdných skutků v jejich církvi.

6.2 Pracovní hypotézy:

Hypotéza 1

Předpokládám, že dotazovaní křesťané si pod pojmem milosrdenství vybavují nejčastěji nezaslouženou milost.

Hypotéza 2

Předpokládám, že většina respondentů bude považovat prokazování milosrdenství za dobré, kvůli vzoru Pána Ježíše.

Hypotéza 3

Předpokládám, že většina křesťanů bude ve své církvi spokojena s mírou projevených skutků milosrdenství.

7. Metodika

7.1 Průzkumné metody

K naplnění stanovených cílů bylo použito dotazníkové šetření. Ke sběru dat byl sestaven dotazník, který obsahoval deset otázek, z toho bylo šest otázek uzavřených s předepsanou volbou odpovědi a čtyři otevřené s možností formulování vlastní odpovědi na otázku. První tři otázky odpovídaly na obecný profil respondenta tj.: věk, pohlaví a církevní příslušnost. Další otázky zjišťovaly respondentův postoj k Božímu milosrdenství, z čeho jeho přesvědčení vychází a vlastní zkušenosti. Dotazník byl anonymní.

7.2 Průzkumný vzorek

Výzkum byl provádět během dvou měsíců **od 1. prosince 2017 do 31. ledna 2018.**

Dotazníkové šetření bylo prováděno elektronickou formou pomocí dotazníkového webu www.survivo.cz. Tento web umožňuje vložení i pomoc s vyhodnocením dotazníku. Respondenti byli k vyplnění dotazníku osloveni pomocí webového odkazu přes sociální sítě. S tímto odkazem byli prvořadě seznámeni správci facebookových stránek jednotlivých denominací, kteří umožnili vyvěsit odkaz a obeznámení s výzkumem na stránku denominace. Dále byl odkaz přeposílán soukromě vhodným respondentům různých věkových i denominačních příslušností. Celkově se průzkumu zúčastnilo **75 respondentů.**

7.3. Stanovené průzkumové otázky

1. Jaké je vaše pohlaví?
2. Jaký je Váš věk?
3. Jaká je Vaše církevní denominace/příslušnost?
4. Jaký termín podle Vás nejlépe vystihuje pojem milosrdenství?
5. Napadá Vás Biblický verš o milosrdenství? Uveďte celý či zkratku.
6. Myslíte si, že je Bůh milosrdný? Proč jste takového názoru, prosím uveďte zkušenost nebo důvod Vaší odpovědi.
7. Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?
8. Proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství? Protože:
9. Myslíte si, že jsou ve vaší církvi k sobě lidé milosrdní? Jste s touto mírou spokojen?
10. Zažil jste ve vaší církvi od někoho skutek milosti nebo jste jej sám pro někoho vykonal? Prosím uveď jej.

7. 4 Zpracování průzkumu

Před začátkem výzkumu a tvorbou praktické části předcházelo období studia a četby potřebné literatury. Po zvážení a rozvržení práce na teoretickou a praktickou následovalo rozumné stanovení cílů a hypotéz, na základě kterých byl později sestaven dotazník. Dále jsem se věnovala hledání a oslovování vhodných respondentů. Toto období trvalo dva měsíce a bylo během něho osloveno několik desítek lidí z pěti církví a několika spolků. Po uplynutí doby, kdy bylo dotazník možné vyplňovat, nastala fáze vyhodnocení. Odpovědi z dotazníku byly shrnuty a přepsány do tabulek v programu Microsoft Excel. Posledním bodem byl přenos získaných údajů do dokumentu Microsoft Word, pro přehlednost vložených do tabulek nebo grafu se slovním vyhodnocením a shrnutím přínosu celého badatelského procesu.

7. 5 Výsledky průzkumu

Výsledky průzkumu jsou, jak již bylo uvedeno výše, zpracovány graficky formou tabulek. U každé otázky je uveden i slovní komentář k jednotlivým odpovědím a výsledkům. Odpovědi jsou zpracovány přehledně podle důležitosti s ohledem na cíl našeho průzkumu.

7. 5. 1 Pohlaví respondentů

Celkem se šetření zúčastnilo 75 respondentů, z toho byly mezi dotazovanými dvě třetiny žen a jedna třetina mužů. Tento počet vyšel symetricky. Vzhledem k tomu, že dotazník byl předáván formou sdílení na facebookových denominačních stránkách, nelze určit, zda bylo oslovením o vyplnění zasaženo více žen než mužů nebo zda byly ženy jen ochotnější k vyplnění.

Tabulka 2 Pohlaví respondentů

Pohlaví	Počet	Procenta
muž	25	33,3 %
žena	50	66,6%

Zdroj: vlastní

7. 5. 2 Věkové rozhraní respondentů

Druhá otázka zjišťovala věkové rozhraní dotazovaných. Mezi dotazovanými byla nejčastěji zastoupena věková skupina mezi 26-35 roky, celých 52 %. Za nimi následovaly dvě skupiny se stejným počtem dotazovaných. Skupina mezi 15-25 roky a 36-45 roky. Obě měly 14 účastníků. Nejméně početnými skupinami byly křesťané mezi 46-55 a nad 56 let. Čítaly dohromady osm zúčastněných.

Tabulka 3 Věk respondentů

Rozmezí	Věk	Procenta
15-25 let	14	18,7 %
26-35 let	39	52 %
36-45 let	14	18,7 %
46-55 let	5	6,6 %
56 a více let	3	4 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

7. 5. 3 Denominace zkoumaného vzorku

Dotazníkové šetření bylo prováděno mezi různými denominacemi a snažilo se o objektivní pohled z různých církví. Nejvíce zúčastněných bylo z katolické církve, a to **více než padesát procent**. To i přesto, že počet oslovených byl v církvích totožný. Oslovení správci katolických facebookových stránek a vedoucí mládeží reagovali velmi pozitivně na vyplňování dotazníku a ochotně jej mezi sebou šířili.

Celkově se zkoumaný prvek rozdělil téměř rovnoměrně na část s katolickým vyznáním a část s protestantským. V **procentním poměru 53:47**.

Druhá polovina zkoumané skupiny byla z **protestantských církví**. Téměř jedna čtvrtina byli příslušníci církve evangelické nebo bratrské. Poměrně velkou část utvořili respondenti, kteří zaškrtnuli možnost jiné a sami mohli doplnit jejich vyznání. Zde byly uvedeny organizace jako: Starokatolická církev ČR, Jednota bratrská nebo Církev československá husitská, ale i studentská hnutí, jako je Integrity Life, nebo jen slovo Bible.

Tabulka 4 Denominace zkoumaného vzorku

Církev	Počet	Procenta
Římskokatolická církev	40	53,3 %
Českobratrská církev evangelická	12	16 %
Církev Adventistů sedmého dne	2	2,6 %
Církev bratská	7	9,4 %
Jiná	14	18,7 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

7. 5. 4Jaký termín podle Vás nejlépe vystihuje pojem milosrdenství?

Součástí výzkumu bylo zjistit, co si křesťané představují pod pojmem milosrdenství. Jakou podstatu pro ně toto slovo vystihuje a jak o něm smýšlejí. Při této otázce bylo možno vybrat z pěti odpovědí. Odpovídající mohl zaškrtnout libovolný počet možností a na závěr přidat i svoje osobní vyjádření. Z důvodu toho, že jeden respondent mohl uvést více odpovědí, není tabulka obohacena o procenta ani o celkový součet, obsahuje pouze počet zvolených odpovědí.

Tabulka 5 Představa o pojmu milosrdenství

Odpověď	Počet
a) bezpodmínečná láska	42
b) odměna za mé činy	0
c) nezasloužená milost	57
d) spravedlnost	4
e) dostání závazku, i když já svůj slib nesplním	8
f) jiné	7

Zdroj: vlastní

Nejvíce dotazovaných uvedlo odpověď, že pojem milosrdenství vystihuje **nezaslouženou milost**. Na druhém místě si pod tímto pojmem křesťané představují bezpodmínečnou lásku. Osm odpovědí měla odpověď: dostání závazku, i když já svůj slib neplním. Čtyři dotazovaní si jako milosrdenství představují spravedlnost a odměnou za naše činy nenazval milosrdenství nikdo.

Jako vlastní odpověď respondenti uvedli:

- Nejvyšší milosrdenství pramení z nejvyšší lásky.
- To, když se větší sklání k menšímu.
- Nedostání toho, co si zasloužím.
- Legální ospravedlnění přestupku.
- Boží nezasloužené požehnání.
- Prokázané dobrodiní bližnímu.
- Nezištná pomoc.

Odhalení toho, co si křesťané představují pod tímto pojmem, bylo i stanoveným cílem práce s odpovídající hypotézou. Otázka reagovala na tento záměr a je více rozpracována v diskuzi před závěrem práce.

7. 5. 5Biblický verš o milosrdenství

Pátá otázka v dotazníku se dotazovala na známost Biblických veršů o Božím milosrdenství. Nejpočetnější skupinou byly citované verše z Nového zákona - 45 odpovědí. Ze Starého zákona bylo uvedeno 24 veršů s převahou výroků z knihy Žalmů. Šest respondentů si žádný verš spojený s Božím milosrdenstvím nevybavilo

Tabulka 6 Uvedené verše z Nového zákona

Zkratka verše	Zkrácený verš	Počet
Matouš 9,13	„Milosrdenství chci, a ne obět.“	11
Matouš 5,7	Milosrdní dojdou milosrdenství.	9
Lukáš 6,36-39	Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš otec v nebesích.	6
Lukáš 10,25-37	Milosrdný Samařan	4
Lukáš 23,34	Odpusť jim, vždyť nevědí, co činí	1
Jan 3,16	Bůh, tak miloval svět.	6
1. Jan 4,10	V tom je láska, že si nás zamiloval.	1
Efezským 2,8-9	Vírou jste spaseni, to není z vás.	4
Efezským 1,4	V něm si nás vyvolil ještě před stvořením světa.	1
1. Korintským 13 kap.	Láska	2
Celkem		45

Zdroj: vlastní

Novozákonní citované verše

Celkově bylo nejvíce uvedených veršů z Matoušova evangelia - rovných dvacet odpovědí. Nejčastěji citovaným úsekem Písma byla pasáž, kde Ježíš stoluje s celníky a hříšníky - jedenáct odpovědí.

„Když potom seděl u stolu v domě, hle, mnoho celníků a jiných hříšníků stolovalo s Ježíšem a jeho učedníky. Farizeové to uviděli a řekli jeho učedníkům: „Jak to, že váš Mistr jí s celníky a hříšníky?“ On to uslyšel a řekl: „Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Jděte

a učte se, co to je: Milosrdenství chci, a ne obět'. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky. "(Mt 9,10-13)

Ježíš se zde sklání k hříšníkům a sdílí s nimi jejich životní těžkosti. Ukazuje, že postoj srdce s upřímnou láskou není přirozený, ale Bohu je milejší než prázdné skutky a povrchní obřady. Z počtu zastoupení odpovědí na tuto otázku mohu vyvozovat, že respondenti si uvědomují odpovědnost za potřebnou otevřenost srdce a hloubku k ryzím skutkům milosrdenství.

Šestnáct respondentů uvedlo verše, které vybízejí k milosrdenství nás všechny a ukazují na zpětnou vazbu našich činů. Verše o prokazování si milosrdenství navzájem tvořily nejpočetnější skupinu. Respondenti si uvědomují Boží doporučení na prokazování si milosrdenství mezi sebou. Často je i uvedeno, že toto jednání nezůstává bez odplaty. Každý čin, který člověk vykoná, mu bude započítán. I skutky milosrdenství jsou zahrnuty v odplatě.

„Blaze milosrdným, neboť oni dojdou milosrdenství.“ (Mt 5,7)

„Bud'te milosrdní, jako je milosrdný váš otec. Nesud'te a nebudete souzeni; nezavrhuje, a nebudete zavrženi; odpoušt'ejte a bude vám odpušt'ěno.“ (Lk 6,36-37)

Verše spásy

Dvanáct respondentů uvedlo verše, které hovoří o Božím milosrdném skutku spásy. Aktu zástupné oběti, která provází radostnou zprávu Ježíšova evangelia. Dalo by se vyvozovat, že Boží milosrdenství dominuje odpuštění hříchů Kristovým spásným činem.

„Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (J 3,16)

„Milostí jste tedy spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit.“ (Ef 2,8-9)

Dva respondenti uvedli třináctou kapitolu z Pavlova listu Korint'anům. Pavel píše o lásce, která nezávidí, nepočítá křivdy, všemu věří, vždy doufá a nikdy neskončí. Podle verše v prvním Janově listu, kde je Bůh nazýván láska (1.J 4,16), tvoří láska Boží podstatu a předcházející charakteristiky jsou tedy jeho popisem. Pro dva respondenty toto poselství tvoří představu o Bohu, který je i milosrdný.

Starozákonní citované verše

Starozákonní verše citovalo celkem dvacet čtyři dotazovaných. Nejčastěji byly citovány Žalmy – **šestnáct respondentů** a úsek z knihy Exodus, kde se Mojžíš setkává s Hospodinem.

Tabulka 7 Uvedené verše ze Starého zákona

Zkratka verše	Verš	Počet
Žalm 136	Jeho milosrdenství je věčné	8
Žalm 25, 107, 145 a jiné		8
Ex 34, 6	Hospodin, Hospodin! Bůh nanejvyš ...	6
Ex 20, 6	Prokazuje milosrdenství	1
knihy Rút		1
Celkem		24

Zdroj: vlastní

Citace z knihy Žalmů byla zastoupena ve výsledcích celkem **šestnáctkrát**. Nejvíce opakovaným žalmem byl **žalm 136**. Žalm vzdává chválu Bohu za jeho skutky i za to, jaký je. Opakovaně udává, že Boží milosrdenství je věčné, jeho trvání nemá konce.

Žalm 136, 1- 8

*„Chválu vzdejte Hospodinu,
protože je dobrý,
jeho milosrdenství je věčné.
Chválu vzdejte Bohu bohů,
jeho milosrdenství je věčné.
Chválu vzdejte Pánu pánů,
jeho milosrdenství je věčné.*

*Jedině on koná veliké divy,
jeho milosrdenství je věčné.
Nebesa uničil důmyslně,
jeho milosrdenství je věčné.
Zemi na vodách překlenul oblohou,
jeho milosrdenství je věčné.*

Další citace z žalmu např.:

Žalm 130,7 ukazuje na milosrdenství nalezené u Hospodina a hojné vykoupění.

Žalm 145,8 popisuje Hospodinův charakter plný milosti, slitování, shovívavosti a nesmírné milosrdnosti. Úseky z knihy Žalmů jsou i obsahem některých písní vzdávajících Bohu chválu, které se zpívají i v dnešní době. Díky tomu jsou tato slova dobře zapamatovatelná a mohou nám přinášet pravdivý obraz toho, jak velké a nekonečné Boží milosrdenství je.

Z dalších knih byly uvedeny dvě citace, obě z knihy Exodus, z toho první vypráví o setkání Mojžíše s Hospodinem. Na tento moment, kdy je Mojžíš zasažen Boží slávou a pronáší slova, která vystihují hlavní Božskou podstatu, si v dotazníku vzpomnělo celkem **šest** respondentů.

„Když Hospodin kolem něho přecházel, zavolal: „Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný.“ (Ex 34,6)

Druhým veršem je verš ze dvacáté kapitoly, kdy Hospodin předává Mojžíšovi desatero a představuje se, jako Bůh prokazující milosrdenství.

„...Ale prokazuje milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.“ (Ex 20,6)

Starozákonní kniha Rút

Jedna žena mezi 26-35 roky z evangelické církve uvedla u této otázky starozákonní knihu Rút. Kniha Rút vypráví příběh o židovce Noemi, která v době hladu odchází se svým mužem do kraje Moábců. Noemi je zde zasažena velmi těžkou osudovou ranou a přichází jak o svého manžela, tak o oba své syny. S nářkem a pláčem se navrácí zpět do své země. S Noemi odchází zpočátku obě její snachy. Noemi však ví, že jim nemá již co nabídnout, a proto je obě propouští a dává jim možnost vrátit se ke svým původním rodinám. Rút se však rozhodne svoji snachu neopustit a doprovází ji celou cestu zpět do Betléma. Rút se po čase podaří získat si srdce velmi vlivného muže a porodit syna jménem Obéd, který se stane předkem velkého krále Davida.

Příběh je plný milosti a naděje. V situaci, kdy se vše jeví jako čisté trápení bez konce, přichází zlom a vše se během několika měsíců či let obrací na úplně jinou cestu.

7. 5. 6 Myslíte si, že je Bůh milosrdný? Proč jste takového názoru, prosím uveďte zkušenost nebo důvod Vaší odpovědi.

Šestá otázka v dotazníku se dotazovala, zda věřící skutečně vnímají Boha jako milosrdného a proč. Drtivá většina respondentů uvedla, že **ano**, pouze **čtyři** dotazovaní nebyli ve své odpovědi úplně přesvědčeni o Božím milosrdenství. Odpovědi byly otevřené, takže každý mohl svobodně odpovědět podle svého názoru. Podle podstaty byly odpovědi rozděleny do **šesti skupin**.

Tabulka 8 Je Bůh milosrdný a proč?

Odpověď	Počet	Procenta
Ne; ano i ne	4	5,2 %
Ano – vědomí hříšníka	23	30,5 %
Ano – na základě Bible	18	24 %
Ano – čin spásy	10	13,3 %
Ano – kvůli své podstatě	9	12,5 %
Ano	11	14,5 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

První skupinu utvořili čtyři respondenti, kteří neuznávají Boha jako prvořadě milosrdného. Jedna ze záporných odpovědí byla vysvětlena nepochopením Božího vztahu např. k homosexuálům. Dotazovaný uvedl, že Bůh je zavrhuje, a proto nemůže být milosrdný. Další námitkou proti milosrdenství Boha bylo utrpení v koncentračních táborech. Jak by mohl milosrdný Bůh dopouštět tolik utrpení? Další dvě odpovědi uváděly v potaz Boží milosrdenství, ale zahrnovaly v sobě i důraz na Boží spravedlnost a Boží trest.

V ostatních skupinách byli respondenti, kteří vidí Boha jako prvořadě milosrdného. **Největší skupinou** byli lidé, kteří jej takto vidí hlavně na základě svojí každodenní hříšnosti. Sami sebe udávají jako velké hříšníky, kteří si nezaslouží velkou Boží přízeň a lásku. Ovšem stále si uvědomují, jak velmi ji potřebují. Příklady odpovědí:

„Ano. Jinak bych neměl moc šanci ;-). Každodenního klopýtání je až příliš, kdyby byl Bůh jako člověk, už by se mnou trpělivost dávno ztratil.“

„Ano, jinak by mě Bůh zatratil - zasloužila bych si trest, ale On mě má rád a díky Jeho milosrdenství nedostanu, co si zasloužím, ale to, co si nezasloužím (např. lásku).“

Osmnáct respondentů odpovědělo na tuto otázku kladně a jako důvod své odpovědi uvedlo biblický verš nebo zdůraznilo důležitost Bible, kde se nám Bůh sám zjevuje.

„I kdybychom neměli osobní zkušenost s Božím milosrdenstvím, v Písmu můžeme číst (především ve Starém zákoně), jak milosrdný byl Bůh a jak milosrdný je i teď k nám, protože On zůstává stejný a je stejný dnes a navěky, tudíž milosrdný. Je takový, protože miluje láskou, která nemá podmínek. Miluje nás, i když my hřešíme a jsme nevěrní, miluje nás takové, jací jsme. Taky nám odpouští naše provinění.“

Další skupinou byli respondenti, kteří zakládají své mínění na záchranném aktu spásy. Dar Ježíšovy oběti a získání věčného života vidí jako jasný důkaz Božího milosrdenství. Celkem takto odpovědělo **deset dotazovaných**.

„Ano, Bůh je milosrdný, neb i za mé hříchy zemřel a skrze Krista smím být před Bohem bez viny. Jak by jinak tohle mohl udělat Bůh pro srdce plné nenávisti a nedůvěry k lidem (tedy mně...) :)“

„Ano. Protože Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného syna, aby žádný kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Jan 3,16 Pán Ježíš zemřel za mé hříchy, jsem jeho milované dítě a můžu žít s jistotou, že se s ním jednou setkám tváří v tvář. To je velká milost!“

„Ano, protože se za mne (za všechny) v Kristu obětoval.“

Dalších **devět respondentů** si myslí, že Bůh je milosrdný už ze své podstaty. Jeho milosrdenství vychází z jeho srdce a povahy.

„Ano. Milosrdenství je spjaté s láskou a Bůh je Láska. Ze své podstaty tedy musí být milosrdný. A kdyby nebyl, nedovedu si představit, že by lidi stvořil tak, jak je stvořil. Dal nám svobodu, možnost volby a zároveň i v Písmu je vidět, jak často to babráme. A on stejně vždycky přijde a nějak nás z toho vytáhne. A pak za nás obětuje vlastního Syna. Což je milosrdenství s velkým M. :)“

„Ano, je to v povaze jeho charakteru.“

„Je milosrdný ze své podstaty, chyba, odklonění od milosti je vždy na straně člověka.“

7.5. 7 Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?

Milosrdenství dává život. Darem milosti se otvírá prostor pro sebezpytování a změnu postojů srdce. Na to, zda bychom se tak měli chovat, se dotazovala otázka číslo šest. Všichni dotazovaní odpověděli, že ano. Měli bychom být k sobě navzájem milosrdní.

Tabulka 9 Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?

Odpověď	Počet	Procenta
a) ne, je to zbytečné	0	0 %
b) ano, ale není na to čas	0	0 %
c) ano	51	68 %
d) jiná	24	32 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

Dvacet čtyři dotazovaných zahrlo možnost jiné a u ní uvedlo svoje vlastní doplnění. Zde jsou některé z uvedených odpovědí.

„Pán Ježíš řekl: buďte svatí jako Otec v nebi. Ano, protože je to krásné a osvobozující.
Ano, protože to dělá Bůh a my jsme stvořeni k jeho obrazu. Ano, měl by to být základ našeho chování.
Ano, cítím to v sobě, jako samozřejmost. Ano, nejen proto, že se to líbí Bohu.
Ano, ale neumíme to vidět či nevíme, jak na to. Ano, protože na tom závisí náš život.
Ano, měli bychom je prokazovat z čisté lásky. Samozřejmě, bude méně zla na Zemi.
Ano, protože by to společnosti prospělo. Ano, protože je to krásné a dobré.
Ano, protože tím jsme více, kým máme být. Ano, protože On je k nám milosrdný.
Ano, protože i díky tomu jsme Bohu blíž. Určitě, protože to oslavuje Boha.

7. 5. 8 Proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství?

Proč je dobré si toto milosrdenství prokazovat a co nás k jeho konání motivuje, bylo náplní otázky číslo osm. Respondentům byly nabídnuty čtyři možnosti, z kterých si mohli vybrat, pokud souhlasí s jejich názorem a popřípadě mohli uvést svůj vlastní postoj v odpovědi. Možnost vlastní odpovědi zvolilo třicet dotazovaných.

Dvacet čtyři dotazovaných zvolilo možnost předepsané odpovědi, konání milosrdných skutků milosti na základě Ježíšova vzoru. Dalších devět respondentů uvedlo, že máme být milosrdní proto, že na tom závisí naše spasení. Stejný počet odpovídajících uvedl, že má z milosrdných skutků dobrý pocit, a proto je vykonává. Nejméně odpovědí měla odpověď a), která uváděla možnost činění skutků milosti s navrácením a odměnou pro nás. Takto odpověděli jen tři dotazovaní.

Tabulka 10 Proč bychom měli být k sobě milosrdní? Protože:

Odpověď	Počet	Procenta
a) vrátí se mi to	3	4 %
b) mám z toho dobrý pocit	9	12 %
c) protože na tom závisí moje spasení	9	12 %
d) následuji Pána Ježíš	24	32 %
e) jiné	30	40 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

Respondenti hojně ukazovali na činění dobrých skutků z dobrého postoje srdce - z postoje lásky, oddanosti v následování Ježíše a v připodobování se v nich Božímu obrazu.

„Bůh nás stvořil k obrazu svému. Jde naším úkolem je zobrazovat Boha lásky, nejde o mě. příkladem.

Milosrdenství staví mosty a Ježíš nás k tomu vede.

Člověk je stvořen k obrazu Božímu.

Bůh chce skrze mě působit i na této zemi.

Jde o způsob jednání, kterým napodobujeme Ježíše Krista.

Je to přirozené, když je takový i nás Bůh Otec.

Boží příkaz, přesvědčení o milosti

Nejen, že to Ježíš přikázal, ale je to i dobré.

<i>Protože miluji své bližní a chci jejich dobro.</i>	<i>Protože se to líbí Bohu a tříbí nás to.</i>
<i>Závislá na tom celá existence lidstva na zemi.</i>	<i>Jsme lidé, máme k tomu srdce a rozum.</i>
<i>Milosrdenství je spontánní odpovědí lásky.</i>	<i>V milosrdenství je Boží přítomnost.</i>
<i>Z lásky. Dorůstáme tak do podoby Ježíšovy.</i>	<i>Jsme tak lepší a děláme svět lepším.</i>
<i>Kdo miluje, koná milosrdenství, aby pomáhal.</i>	<i>Sounáležitost lidského společenství.</i>
<i>Na Zemi bude převládat dobro nad zlem.</i>	<i>Dáváme z toho, co jsme dostali.</i>
<i>Je to jedna z největších výsad člověka.</i>	<i>Desatero, miluj bližního svého.“</i>

7. 5. 9 Myslíte si, že jsou ve vaší církvi k sobě lidé milosrdní? Jste s touto mírou spokojení?

Předposlední otázka se zajímala o milosrdenství v církevním společenství. Z předchozích odpovědí můžeme vyvozovat, že lidé si jsou vědomi důležitosti skutků milosrdenství a jsou přesvědčeni o správnosti konání těchto skutků. V deváté otázce však se silným zastoupením vyplula na povrch odpověď b) málo, chtělo by to více.

Celých čtyřicet procent dotazovaných není spokojeno s projevenou mírou skutků milosrdenství ve svojí církvi. Čtrnáct dotazovaných vidí projevy milosrdenství mezi křesťany občas, ale jsou s touto laťkou spokojeni. Považují za dobré, že největší množství odpovědí přinesla odpověď d) ano, často. Třicet jedna respondentů pozoruje ve svém okolí milosrdenství často. Úplný nedostatek těchto projevů lásky ve své církvi nevedl žádný z dotazovaných.

Tabulka 11 Jste spokojen s mírou milosrdenství ve vaší církvi?

Odpověď	Počet	Procenta
a) ne, vůbec	0	0 %
b) málo, chtělo by to více	30	40 %
c) občas, ale jsem spokojen	14	18 %
d) ano, často	31	42 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

7.5. 10 Zažil jste od někoho ve vaší církvi skutek milosti nebo jste jej pro někoho vykonal?

Tato otázka byla s otevřenou odpovědí, respondenti mohli popsat skutek nebo skutky milosrdenství, které jim přišly důležité. Tuto nabídku využilo padesát devět dotazovaných a uvedli konkrétní příběh nebo přiblížili autentický čin. U zbylých šestnácti respondentů jedenáct odpovědělo jen ano nebo odpovědí, že skutky milosrdenství zažívají, ale více je nerozváděli. Zbylých pět uvedlo, že si žádný skutek nevybavují.

Tabulka 12 Skutky milosrdenství v církvi

Odpověď	Počet	Procenta
Ano	11	14,6 %
Skutek odpuštění	24	32 %
Nezištná materiální pomoc	20	26,7 %
Dobrovolnická činnost	6	8 %
Přímluvné modlitby a přijetí	9	12 %
Nevybavují si	5	6,7 %
Celkem	75	100 %

Zdroj: vlastní

Nejčastěji vypsanou odpovědí se staly příběhy, jejichž jádro se týkalo **lidského odpuštění a trpělivého snášení protiventví**. Několik dotazovaných popisovalo konkrétní situace ze svého života, kdy jim bylo prokázáno velké milosrdenství a darovaná druhá šance. Pro většinu dotazovaných byl tento prožitek životním zlomem.

„Ano. Každodenně, když moji milovaní bráškové a sestřičky v Kristu odpouštějí moji zaměřenost na sebe.“

Druhým nejpočetnějším typem odpovědi byly **zážitky nezištné materiální pomoci**. Mezi odpověďmi figurovaly peněžní i nepeněžní dary, půjčky různých věcí a další materiální zabezpečení v případě nouze. Mezi dary společenství byly uvedeny i Bible nebo duchovní literatura, která stále u zrodu víry obdarovaného.

„Ano, po operaci kolene si mne kamarádka ze společenství vzala k sobě domů a týden se o mne starala. Byla jsem v té době na koleji a domů nebylo možné jet, takže to pro mne byla velká milost, že jsem u ní mohla být. Dodnes na to rády vzpomínáme, myslím, že to byl i hodně významný čas pro naše přátelství.“

Další kategorií odpovědí byla vykonávaná **dobrovolnická činnost**. Návštěva nemocných a umírajících, sycení bezdomovců a věnování času potřebným uvedlo šest lidí jako skutek milosrdenství, s kterým se setkali, anebo jej sami vykonávají.

„Když nebudu počítat ty desítky nakrmených bezdomovců a celou svoji kněžskou službu, která přetéká skutky duchovního a tělesného milosrdenství, napadá mě jeden případ. Ještě jako student jsem zaplatil dluh za jednoho člověka a dal mu i peníze na léky pro jeho dcerku (celkem asi 7000,-), i když jsem věděl, že nemám žádné příjmy a sám musím platit zdravotní a sociální pojištění. Ale Bůh se postaral a i s tím málem, co jsem měl, jsem dostudoval vysokou školu.“

„Nasycení hladového bezdomovce, modlitba za živé i zemřelé, utěšování smutných, rady pochybujícím (skutky duchovního milosrdenství jsem přijímal i dělal).“

„Mnohokrát, lidé kolem mě chodí například dobrovolničit za bezdomovci, pomáhají na charitě, mají děti v pěstounské péči, pomáhají ve volném čase v hospici...“

Posledním bodem v odpovědích byly uváděny **přímluvné modlitby ve společenství a laskavé přijímání křesťany**. Devět respondentů uvedlo, že jsou přijímání ve své církvi, a to přijímají jako skutek milosrdenství. Několik dotazovaných pokládalo i za milosrdné, když se za ně jejich bratři a sestry modlí. Pomáhají jim tak nést těžkosti a dávají najevo, že je zajímá život druhého.

„Byl jsem přijat do církevního společenství bez podmínek takový, jaký jsem.“

„Neustále. S přáteli se modlíme, rozdělujeme finance, chodíme z lásky k lidem na ulici. Protože jsme změnění lidé, ne aby se na tom vrátilo. Naším motivem je láska z čistého srdce. Celý můj život je velká milost pro mě i skrze mě. Jsem jen nádoba, která je připravená k použití.“

8. Hlavní výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo sedmdesát pět křesťanů zapojených v křesťanské církvi nebo spolku. Výzkum byl prováděn napříč denominacemi po dobu dvou měsíců. Smyslem bádání bylo shrnout, jaké je povědomí křesťanů o pojmu Boží milosrdenství, a zjistit, zda se skutky milosrdenství uplatňují i v praxi církve a jsou s nimi křesťané spokojeni.

Věk většiny dotazovaných byl mezi 26-35 roky. Ženy zaujímaly v dotazníkovém šetření dvě třetiny odpovídajících. Nejvíce žen bylo z Římskokatolické církve dvacet pět. Ostatních dvacet pět žen bylo z církví protestantských. Mužů z katolické denominace se zúčastnilo patnáct, z církví poreformačních pouze deset. Průměrný věk odpovídajících z církve katolické byl třicet let, z církve evangelické odpovídalo nejvíce dotazovaných ve věku 36 až 45, v Církvi bratrské byl nejpočetnější skupinou věk 15-26 a ve skupině ostatních církví 26-35.

Pod pojmem milosrdenství si nejvíce křesťanů představí nezaslouženou milost. Je zajímavé, že mezi křesťany z katolických církví byla u otázky číslo čtyři nejčastěji uváděna odpověď bezpodmínečná láska - celých dvacet sedm odpovědí. Oproti tomu křesťané z protestantských církví nejčastěji uváděli, že pojem milosrdenství pro ně vystihuje nezaslouženou milost.

Tabulka 13 Rozdělení pojmu milosrdenství podle denominace

Odpověď	Římskokatolická církev	Reformované církve
a) bezpodmínečná láska	27	14
c) nezasloužená milost	19	25
d) spravedlnost	1	3
e) dostání závazku, i když já svůj slib neplním	2	2

Zdroj:vlastní

U **páté otázky**, která se dotazovala na znalost biblických veršů o milosrdenství, byly uváděné odpovědi mezi denominacemi i mezi pohlavím vyrovnané. Muži i ženy citovali obdobné úseky z Nového i Starého zákona. Citaci verše Jan 3,16 uváděli pouze křesťané z protestantských církví, oproti tomu příběh Samaritána uvedli věřící z nereformované církve. Všechny citace a odpovědi byly velmi vyvážené, nelze na základě nich stanovit, zda křesťané jedné denominace citují určitý úsek Písma více než jiní.

I u otázky číslo šest byly výsledky mezidenominačního vyhodnocení obdobné. Věřící křesťané považují Boha za milosrdného z různých důvodů, ať se jedná o vnímání sebe jako hříšníka potřebujícího Boží milost, důvěra v Biblické verše, nebo milosrdenství jako charakteristický rys Boží podstaty. Všichni dotazovaní odpovídali na základě svého názoru.

V sedmé otázce se všichni shodli na tom, že prokazování skutků milosrdenství je dobré a měli bychom je vykonávat. Považují to za velmi pozitivní jev v křesťanském společenství a vnímám i dobrou motivaci k těmto činům ze stran odpovídajících.

V otázce číslo osm mohli respondenti uvést stimul pro svoje odhodlání. Nosnou odpovědí zkoumaného vzorku se stala nápodoba Pána Ježíše a připodobňování se tak Božímu obrazu. Respondenti se tím snaží naplňovat Boží vůli a přibližovat se Božímu obrazu. Pro devět lidí bylo motivací i závislost spásy na jejich skutcích. Osm z takto odpovídajících byli příslušníci katolické církve, která ve své nauce staví tyto skutky za rozhodující při posledním soudu. Devátým takto odpovídajícím byl člen Církve adventistů sedmého dne.

Devátá otázka se dotazovala na spokojenost se skutky milosrdenství. Tato otázka byla sestavena z cíle práce a následné hypotézy její vyhodnocení bude hlouběji rozebráno v diskuzi této práce.

Poslední otázka se zajímala o konkrétní skutky milosrdenství, jaké se mezi křesťany praktikují. Téměř každý odpovídající uvedl, že má zkušenost se skutkem milosrdenství a nezáleželo na denominaci ani pohlaví. Milosrdenství je mezi křesťany v církvi praktikováno a přináší tak hojné ovoce. Ať už se jedná o skutky tělesného, nebo duchovního milosrdenství křesťané jsou s nimi obeznámeni a usilují ve svém životě o prokazování milosrdenství lidem kolem sebe.

Celkově považují výsledky z dotazníkového výzkumu za zajímavé. Mnoho křesťanů bylo ochotno věnovat svůj čas a nezištně pomoci se sběrem informací. Ze získaných dat lze vyvozovat, že křesťané přemýšlejí o pojmu Božího milosrdenství a zamýšlejí se nad dopady této skutečnosti do jejich života. Většina dotázaných využívala i možnosti slovní, doplňující odpovědi, kde formulovala vlastní názory. Považují to za pozitivní projev a zájem o dané téma.

Většina respondentů měla jasno v tom, že milosrdenství je součástí Božího charakteru vycházející z lásky. Na základě odrážení Božího obrazu a Ježíšova vzoru jsou motivováni a snaží se aplikovat skutky milosrdenství i ve svém vlastním životě.

9. Diskuze a ověření hypotéz

Hypotéza 1

Předpokládám, že dotazovaní křesťané si pod pojmem milosrdenství vybavují nejčastěji termín nezasloužené milosti.

Na základě studované literatury a všeobecného mínění o významu slova milosrdenství, jsem předpokládala, že si respondenti pod tímto pojmem nejčastěji vybaví slovní spojení nezasloužená milost. Z hlediska našeho přirozeného povědomí slova milosrdenství a milost mají k sobě blíže než například milosrdenství a věrnost.

Tato hypotéza se potvrdila. Pro více než tři čtvrtiny respondentů je se slovem milosrdenství nezasloužená milost úzce spojena. Oproti tomu u odpovědi dostání závazku, i když já svůj slib neplním, která symbolizuje význam slova milosrdenství jako věrnost a stálost, bylo pouze osm odpovídajících.

Většina křesťanů tedy vidí za významem slova milosrdenství spíše slitování než dodržování závazků. Nezasloužená milost je projev náklonnosti a soucítění s těžkostmi druhých. Je to projev, který má blíže k hebrejskému slovu rachamím – vnitřní pohnutí motivované láskou ke skutku odpouštění nebo nesobecké pomoci.

Hypotéza 2

Předpokládám, že většina respondentů bude považovat prokazování milosrdenství za dobré a budou k němu motivováni vzorem Pána Ježíše.

Domnívám se, že věřící křesťané budou motivováni ke skutkům milosrdenství, ze vztahu s Pánem Ježíšem. Ať z důvodu, že je pro ně Ježíšovo přikázání důležité a určuje jejich postoje nebo ze samotné lásky k Ježíši.

„To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.“ (J 15,12)

Ježíš nám daroval přikázání, abychom se milovali a přistupovali k sobě navzájem, jako on přistupoval k nám. Již toto prohlášení ukazuje jasnou Boží vůli do našeho života.

Však za Ježíšovým jednáním stálo více než přikázání. Jeho hlavním motivem byla láska pramenící ze vztahu s jeho Otcem. Ježíš zakoušel bezpodmínečnou lásku a přijetí, žil v jednotě se svým Otcem. Skutky milosrdenství, které konal, nebyly povrchní bez skutečného zájmu, ale opravdové. Měly sílu měnit svět. Moc, ze které čerpal sílu, nebyla z tohoto světa.

„..., aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.“ (J 17,21)

„Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, aby v nich byla láska, kterou máš ke mně a já abych byl v nich.“ (J 17,26)

Pokud je křesťan v duchu skutečně obrácený, touží se podobat svému Pánu, kterému se dobrovolně každý den vydává do služby. Jestliže je lidské srdce otevřeno velké Boží lásce, nemůže jinak než vzhlížet k Ježíši Kristu s obdivem a úctou. Nejen za konání jeho udivujících zázraků, ale hlavně za jeho oddanou lásku a službu Otcí, v které ho toužíme následovat.

K této motivaci se podle dotazníkového šetření přihlásila třetina dotazovaných. Mnoho respondentů, kteří zvolili vlastní odpověď, uváděli jako motiv ke konání milosrdenství připodobňování se k Božimu obrazu. Ostatní možnosti souhlasili s konáním skutků milosti, jejich motivací však byla spása, dobrý pocit a další. Tato hypotéza se tedy potvrdila. Celkově jsem očekávala valnou většinu odpovědí, že se křesťané budou chtít ze srdce připodobňovat ke Kristovým učedníkům.

Hypotéza 3

Předpokládám, že alespoň polovina křesťanů bude ve své církvi zažívat často skutky milosrdenství.

Na základě vlastní zkušenosti se vztahy v církevním sboru jsem předpokládala alespoň poloviční spokojenost s výskytem častých skutků milosrdenství. Při celkovém vyhodnocení dat se ukázalo, že často se s milosrdenstvím setkává **čtyřicet dva procent** odpovídajících, což je méně než polovina. Zbýlých padesát osm procent se rozdělilo na osmnáct respondentů, kteří uvádějí, že se skutky setkávají občas, a čtyřicet respondentů pokládá úroveň těchto projevů za malou a rádi by zažívali milosrdenství častěji.

Tato hypotéza se **nepotvrdila**. Pokud zhodnotíme všechny respondenty bez rozdělení na jednotlivé denominace, vychází nám, že křesťané se setkávají se skutky milosrdenství

občas, ale jsou spokojeni. Pakliže odpovědi na zmíněnou otázku rozdělíme podle denominací, vyvstane nám určitý rozdíl v hodnocení milosrdenství mezi jednotlivými sbory.

Nejméně spokojení s mírou skutků milosrdenství jsou křesťané v **Římskokatolické církvi**. Dvacet čtyři dotazovaných uvedlo, že jsou k sobě lidé málo milosrdní, a že by si přáli více skutků milosrdenství. Z toho bylo sedmnáct žen a jen sedm mužů.

Tabulka 14 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství v Římskokatolické církvi

	Málo, chtělo by to více		Občas, ale jsem spokojen		Ano, často	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
Počet	17	7	5	4	3	4
Celkem	24		9		7	

Zdroj: vlastní

V **církvi evangelické** byl výsledek na opačné straně. Většina dotazovaných uvedla, že jsou skutky milosrdenství v jejich církvi prováděny často a že jsou spokojeni. Celkem osm dotázaných ze dvanácti uvedlo tuto odpověď. To jsou dvě třetiny všech odpovídajících z evangelické církve.

Tabulka 15 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství v Českobratrské církvi evangelické

	Málo, chtělo by to více		Občas, ale jsem spokojen		Ano, často	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
Počet	1	0	2	1	7	1
Celkem	1		3		8	

Zdroj: vlastní

I ostatní protestantské církve dopadly ve výsledném hodnocení velmi pozitivně. V **Církvi bratrské** byla většina dotazovaných spokojena a skutky milosrdenství uváděli jako častý čin v jejich společenství. Pouze jeden dotázaný uvedl, že skutky se podle jeho názoru dějí občas, ale je s touto mírou spokojen.

Poslední skupina, která v sobě zahrnuje **zbývající křesťanské denominace a spolky**, uvedla jako nejčastější odpověď častou přítomnost projevů milosti. Celých deset odpovědí ze čtrnácti, zvolilo tuto variantu odpovědi jako vystihující jejich názor. Ostatní čtyři dotazovaní uvedli ve stejném poměru, že skutků je málo, chtělo by to více, a občas, ale jsou spokojeni.

Tabulka 16 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství u ostatních protestantských církví

	Málo, chtělo by to více		Občas, ale jsem spokojen		Ano, často	
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	Muži
Počet	2	0	2	0	6	4
Celkem	2		2		10	

Zdroj:vlastní

Z výsledků dotazníkového šetření se ukazuje, že věřící v protestantsky smýšlejících sborech jsou si vědomi skutků milosrdenství a jsou spokojeni s jejich množstvím ve svém společenství více než členové katolických farností, kteří vidí v této oblasti nedostatek a chtějí by její posílení.

Minulý rok hlavní představitel Římskokatolické církve papež František vyhlásil rokem milosrdenství. Byl to jistě rok, kdy si celá církev připomínala Boží milosrdenství a uvědomovala jeho nezastupitelnou roli v životě křesťana. Může to být jeden z důvodů, proč jsou katoličtí příznivci citlivější k projevům této lásky?

Shrnutí

Dvě hypotézy se potvrdily a jedna byla vyvrácena. Celkově hodnotím výstup z prováděného výzkumu kladně. Respondenti měli možnost zamyslet se nad skutky milosrdenství v jejich okolí a uvést, zda by chtěli změnu, nebo souhlasí se stávajícím stavem. Za zajímavý přínos považuji zmíněný rozdíl v odpovědích mezi příslušníky denominací, který vychází z osobních odpovědí zúčastněných.

10. Závěr

Podnětem pro tvorbu mé práce, se staly často kladené otázky mého okolí. Při rozhovorech jsem opakovaně slychala, jak mohu věřit tomu, že je Bůh milosrdný? Někdy jsou chvíle, kdy si tuto otázku kladu i já sama. A tak na počátku mé práce stála touha prozkoumat tuto Boží vlastnost a najít pro její důvěryhodnost opodstatnění.

V první části práce poskytuje přehled biblických veršů o Božím milosrdenství. Objasňuje, kdy se spravedlnost stává milosrdenstvím a jak může Bůh jako milující rodič dopouštět zlo. Popisuje, proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství a jak mohou vypadat skutky milosrdenství v našem životě. Teoretická část shrnuje důležité poznatky, které mohou posloužit jako argumenty pro Boží milosrdenství v různých rozhovorech.

Praktická část navazuje na teoretické poznatky a zkoumá, jak hledí na Boží milosrdenství věřící křesťané. Přináší pohled do odlišných sborů a odkrývá křesťanův názor. Osobně pro mě tato část práce byla velkým obohacením. Mnoho respondentů vyjadřovalo velmi kladný vztah k Božím milosrdenství a otevřeně psali o vlastních zážitcích ve svém životě. Přínosem pro mě byla i tvorba teoretické části. Při studiu biblických textů jsem mohla pozorovat, jak dominantní Božskou vlastností milosrdenství je. Při pročítání příběhů jsem si, mnohokrát říkala, jak pošetilá je snaha o zachycení Boží lásky. Vnímala jsem, jak je člověk omezený ve svých představách i vyjadřovacích schopnostech. Opakovaně mě Duch svatý napomínal a učil, aby to, o čem píšu, nezůstalo jen textem, ale promítlo se i v životě. Období, kdy jsem mohla přemýšlet nad Božím milosrdenstvím, bylo časem obnovy vztahu s Bohem. Přála bych si, aby každý, kdo bude držet v rukou tuto práci, zakusil i kus Boží lásky, kterou mě Pán Ježíš při jejím psaní provázel.

Celkový přínos práce hodnotím kladně, přinesla pohled do smýšlení věřících křesťanů. Valná většina věřících vidí Boha jako milosrdného. Také skutky milosrdenství nejsou v našich církvích ničím výjimečným, ale křesťané jsou s nimi obeznámeni a sami usilují o jejich konání. Práce přinesla odpovědi na počáteční otázky, shrnula podklady pro případné diskuze a došla k naplnění stanovených cílů.

„Naším úkolem je obklopovat lidi přijetím a nechat Ducha svatého konat jeho dílo v pravý čas.“ (Anderson, 1995)

STUDIJNÍ LITERATURA A ZDROJE

- 1) AKVINSKÝ, Tomáš. *O lásce a milosrdenství v Teologické sumě*. Praha: Krystal OP, 2016. Summa theologiae. ISBN 978-80-87183-90-8.
- 2) ALLMEN, Jean-Jacques von. *Biblický slovník*. Přeložil Jan MIŘEJOVSKÝ. Praha: Kalich, 1987.
- 3) ANDERSON, Neil T. *Vítězství nad temnotou*. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-46-5.
- 4) *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad*. 20. (7. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2017. ISBN 978-80-7545-043-2.
- 5) DOUGLAS, J. D., ed. *Nový biblický slovník*. Ilustroval Tomáš PRCHAL, přeložil Alena KOŽELUHOVÁ. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-65-1.
- 6) 6) FRANZEN, August, Marie KYRALOVÁ a Bedřich SMÉKAL. *Malé církevní dějiny*. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-008-7.
- 7) GRÜN, Anselm. *Sedmero skutků milosrdenství*. Přeložil Jindra HUBKOVÁ. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. Malý duchovní život. ISBN 978-80-7195-906-9.
- 8) HERYÁN, Ladislav. *Exotem na této zemi: o Božím milosrdenství mezi námi*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1099-3.
- 9) HERYÁN, Ladislav. *Stopařem na této zemi: o Boží velkorysosti mezi námi*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1268-3.
- 10) HERYÁN, Ladislav a Petr VAŘURA. *Země bez obzoru*. Praha: Vyšehrad, 2015. Rozhovory nad Biblií. ISBN 978-80-7429-640-6.
- 11) FRANTIŠEK, *Milosrdenství*. Praha: Paulínky, 2015. ISBN 978-80-7450-171-5

- 12) KODET, Vojtěch. *Milosrdenství: duchovní obnova*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016.
- 13) KELLER, Timothy. *Ministry of MERSY*. Vyd. 2., New Jersey: P&R Publishing, 1997. ISBN: 978-0-87552-217-3
- 14) KLIMECKÝ, Pavel. *Katechismus pro děti i pro dospělé*. Vyd. 6. Praha 10 Strašnicích a Třebenicích, vydal autor: 2016.
- 15) *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny : Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6.
- 16) LACHMANOVÁ, Kateřina. *O milosrdenství s Kateřinou Lachmanovou*. Vyd. 3. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. Autor - téma. ISBN 978-80-7195-255-8.
- 17) MCCLUNG, Floyd. *Boží otcovské srdce*. Přeložil Jana VOJTKOVÁ. Praha: Samuel, 2015. ISBN 978-80-86849-98-0.
- 18) MCCLUNG, Floyd. *The Father Heart of Good*. Great Britain, Eastbourne, Kingsway Publications. 1985. ISBN 0-86065-326-9
- 19) MACKERLE, Adam. *Než budete číst Bibli podruhé: vybraná témata o Bibli*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014. ISBN 978-80-7394-450-6.
- 20) PAVEL VI. *Gaudium et spes: pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*. Praha: Vyšehrad, 1969. Documenta.
- 21) PRUDKÝ, Martin. *Obtížné oddíly Zadních proroků*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2016. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-793-5.

- 22) TETTAMANZI, Dionigi a Paolo RODARI. *Misericordia: ilGiubileo di papa Francesco*. Torino: Einaudi, 2015. ISBN 9788806228811.
- 23) VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.
- 24) VECCHINI, Silvia. *Skutky milosrdenství: jak na ně?*. Přeložil Martin CHLEBORÁD. Praha: Paulínky, 2016. ISBN 978-80-7450-213-2.
- 25) VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Bůh milosrdný, nebo trestající?*. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2016. Katecheze do kapsy. ISBN 978-80-7195-747-8.
- 26) VLKOVÁ, Gabriela Ivana. *Slovo Boží a slovo lidské: všeobecný úvod do Písma svatého*. 2., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. Monografie (Univerzita Palackého). ISBN 978-80-244-1587-1.
- 27) VOKOUN, Jaroslav. *Číst Bibli zase jako Bibli: úvod do teologické interpretace Písma*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. ISBN 978-80-87287-37-8.
- 28) WHITE, Ellen GouldHarmon. *Velké drama věků*. Praha: Advent-Orion, 2002. ISBN 80-7172-505-6.
- 29) YOUNG, William P. *Chatrč*. Vydání třetí. Přeložila Šárka KADLECOVÁ. Praha: Knižní klub, 2017. ISBN 978-80-242-5739-6.

Statistická ročenka:

Český statistický úřad, *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu*, Praha 2014, Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva, Kód publikace 170220-14

Internetové zdroje:

- 1) Portál Církve bratrské. <https://portal.cb.cz/kdo-jsme>[online] 2016, [cit. 2018.3.10]. Dostupné z:<https://portal.cb.cz/kdo-jsme>

- 2) Církev adventistů sedmého dne. <http://www.casd.cz/informace-o-cirkvi/organizace/>[online], Copyright ©2018 Oficiální stránky Církve adventistů sedmého dne, Česko-Slovenská unie, oddělení komunikace, [cit. 2018. 3. 9] Dostupné z: <http://www.casd.cz/informace-o-cirkvi/organizace/>

- 3) Integrity Life, <http://www.integritylife.org/>[online] 2016, [cit. 2018.3.10] Dostupné z:<http://www.integritylife.org/>

- 4) Víra.<http://www.vira.cz/rok-milosrdenstvi/> [online] 2016, [cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.vira.cz/rok-milosrdenstvi/>

- 5) HERYÁN, Ladislav: *Tvoje milosrdenství, Hospodine, sahá až k nebi*, Akademické týdny TV NOE 2012. In: *Gloria TV*[online]. Zveřejněno: 7. 2. 2012. [vid. 2017.12.4.]Dostupné z:<https://gloria.tv/video/exBh8ryz4cn41TPNcNLxRbeMd>

- 6) HERYÁN, Ladislav. *Moje představa Boha*. In: Youtube [online]. Zveřejněno: 22. 3. 2017. [vid. 2017.11.1] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=R3O6z1G6t8I>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Struktura obyvatel podle náboženské víry v letech 2001 - 2011	51
Tabulka 2 Pohlaví respondentů	55
Tabulka 3 Věk respondentů.....	56
Tabulka 4 Denominace zkoumaného vzorku	57
Tabulka 5 Představa o pojmu milosrdenství	57
Tabulka 6 Uvedené verše z Nového zákona	59
Tabulka 7 Uvedené verše ze Starého zákona	61
Tabulka 8 Je Bůh milosrdný a proč?	63
Tabulka 9 Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?	65
Tabulka 10 Proč bychom měli být k sobě milosrdní? Protože:.....	66
Tabulka 11 Jste spokojen s mírou milosrdenství ve vaší církvi?	67
Tabulka 12 Skutky milosrdenství v církvi	70
Tabulka 13 Rozdělení pojmu milosrdenství podle denominace	72
Tabulka 14 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství v Římskokatolické církvi	76
Tabulka 15 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství v Českobratrské církvi evangelické.....	76
Tabulka 16 Rozdělení spokojenosti se skutky milosrdenství u ostatních protestantských církví	77

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Mt - Matouš

Lk - Lukáš

Mk - Marek

J – Jan

Gn – Genesis

Ex – Exodus

Nu – Numeri

Dt – Deuteronomium

Da – Daniel

Jr – Jeremiáš

Jl – Joel

Oz – Ozeáš

Neh – Nehemjáš

Joz – Jozue

Rt – Rút

1S – První Samuelova

2S – Druhá Samuelova

Ž – Žalmy

Př– Přísloví

Tt – List Titovi

1J – První list Janův

Ef – List Efezským

kap. - kapitola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I	Dotazník
Příloha II	Tabulka - statistika věřících v církvích 2011

Abstrakt

ŠIMANDLOVÁ, M. Milosrdenství jako posláni Písma svatého a jeho naplnění v praxi křesťanského společenství. České Budějovice 2018. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce K. Břichcínová.

Klíčová slova: Boží milosrdenství, Písmo svaté, skutky milosrdenství, křesťanské společenství, Boží spravedlnost.

Práce shrnuje Biblické poznatky o Božím milosrdenství. Snaží se popsat projevy milosrdenství v příbězích Starého a Nového zákona a podložit pravdivost dané Boží charakteristiky. Ze získaných informací stanovuje milosrdenství i jako důležitou lidskou vlastnost, a navazuje tak na prokazování skutků milosrdenství. V praktické části je předkládán soubor dat získaných z různých církevních denominací, který vypovídá o představách milosrdenství mezi věřícími křesťany. Zkoumá, jak křesťané vnímají Boží milosrdenství, zda je pro ně dominantní vlastností Boha či nikoliv, a jak časté jsou skutky milosrdenství v praxi.

Abstrakt v angličtině

Mercy as the message of Scripture and its fulfillment in practical Christian living.

Key word: God's mercy, Holy Scripture, Christian community, God's righteousness

The thesis summarizes the biblical teaching on God's mercy. Its aim is to describe demonstrations of mercy in stories of the Old and New Testament and ground the truthfulness of the aforesaid God's attribute. With the acquired information the thesis designates mercy also an important human characteristic, which derives from those shown works of mercy. The empirical section presents a set of data obtained from various denomination of the Church. The data show miscellaneous notions of mercy among practicing Christians. The thesis also investigates how Christians perceive God's mercy, whether it is a dominant trait of God or not, and how often are the works of mercy in reality.

.....
.....
.....

7. Měli bychom si navzájem prokazovat milosrdenství?

- a) ne, je to zbytečné* b) ano, ale není na to čas c) ano, protože se to líbí Bohu

8. Proč je dobré prokazovat si navzájem milosrdenství? Protože:

- a) vrátí se mi to b) mám z toho dobrý pocit
c) protože na tom závisí moje spasení d) Ježíš Kristus to přikázal

9. Myslíte si, že jsou ve vaší církvi k sobě lidé milosrdní? Jste s touto mírou spokojen?

- a) ne, vůbec b) málo, chtělo by to více
c) občas, ale jsem spokojen d) ano, často

10. Zažil jste ve vaší církvi od někoho skutek milosti nebo jste jej sám pro někoho vykonal? Prosím uveďte jej.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Děkuji za Váš čas i odpovědi. Necht' Vám Pán Ježíš žehná.

*pokud jste zaškrtnuli, neodpovídejte na otázku č. 8.

2. Statistika věřících v církvích 2011 (David Václavík)

Počty členů o církvích a náboženských společnostech registrovaných dle zákona 161/1992 Sb

Církev	1991	2001
Církev římskokatolická	4 021 385	2 740 780
Českobratrská církev evangelická	203 996	117 212
Církev československá husitská	178 036	99 103
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	14 575	23 162
Pravoslavná církev	19 354	22 968
Slezská evangelická církev augsburského vyznání	33 130	14 020
Církev bratrská	2 759	9 931
Církev adventistů sedmého dne	7 674	9 757
Církev řeckokatolická	7 030	7 675
Křesťanské sbory	3 017	6 927
Apoštolská církev	1 485	4 565
Bratrská jednota baptistů	2 544	3 622
Evangelická církev metodistická	2 855	2 694
Starokatolická církev	2 725	1 515
Federace židovských obcí v ČR	1 292	1 515
Novoapoštolská církev	427	449
Náboženská společnost českých unitám	365	302

Zdroj: strana 187